

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VERSLO TEISĖS KATEDRA

SNEŽANOS BINDOKAITIENĖS
VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

KREDITORIŲ TEISIŲ IR PAREIGŲ YPATUMAI ĮMONIŲ BANKROTO PROCESSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Salvija Kavalnė

Vilnius, 2013

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. KREDITORIAUS SAMPRATA	6
1.1. Kreditoriaus sąvoka bankroto procese.....	6
1.2. Kreditorių klasifikacija bankroto procese.....	9
2. KREDITORIŲ TEISIŲ YPATUMAI BANKROTO PROCESE	12
2.1. Individualios kreditorių teisės	12
2.1.1. Bendrosios kreditorių teisės ir jų įgyvendinimo ypatumai.....	12
2.1.2. Specialios kreditorių teisės.....	27
2.2. Kolektyvinės kreditorių teisės	34
2.2.1. Kreditorių susirinkimo teisės.....	34
2.2.2. Balansas tarp stambiųjų ir smuklių kreditorių teisių.....	37
2.2.3. Kreditorių komiteto teisės.....	38
3. KREDITORIŲ PAREIGOS	40
IŠVADOS	47
SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS.....	49
LITERATŪROS SĄRAŠAS	51
SANTRAUKA.....	56
SUMMARY	57

IVADAS

Tyrimo aktualumas, problematika ir šaltiniai. Vienas svarbiausių įmonės bankroto subjektų yra jos kreditoriai. Šis darbas skirtas kreditorių teisių ir pareigų, kurios atsiranda bankroto proceso metu, analizei.

Bankroto proceso paskirtis ir tikslas yra per įstatyme numatytų bankroto procedūrų vykdymą užtikrinti, kad būtų visiškai arba iš dalies patenkinti įrodymais pagrįsti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai bei apsaugoti bankrutuojančios įmonės interesai¹.

Kreditorius bankroto procese yra ypatingas subjektas, todėl, autorės nuomone, yra svarbu ir aktualu išanalizuoti jiems teisės aktų suteiktas teises ir pareigas, ar jos tinkamai įgyvendinamos praktikoje, su kokias sunkumais susiduria kreditoriai jas įgyvendindami, kreditorių tarpusavio santykis įgyvendinant jiems suteiktas teises, piktnaudžiavimo teisėmis problematika.

Pasirinkta tema „Kreditorių teisių ir pareigų ypatumai įmonių bankroto procese“ aktuali tuo, kad nėra moksliskai plačiai išanalizuota. Taip pat temos aktualumą ir naujumą lemia dažnai kintančios teisės normos, kurios reglamentuoja bankroto teisinius santykius (paskutinė Įmonių bankroto įstatymo redakcija įsigaliojo 2013-04-06), bei kintanti teismų praktika.

Vienas iš artimiausių šiai temai straipsnių buvo parašytas 2005 metais. Vilija Mikuckienė nagrinėjo kreditorių teisių įgyvendinimą teismo bankroto procese [Jurisprudencija, 2005, t.77 (69); 33-40]. Šiame straipsnyje daugiausia dėmesio skirta kreditoriaus reikalavimo teisės įgyvendinimui, kitos kreditorių teisės nagrinėtos glaustai arba visai nepaminėtos. Taip pat kreditorių teisės aprašomos ir klasifikuojamos „Bankroto teisė“ pirmojoje knygoje, kurios autoriai Salvija Kavalnė, Vilija Mikuckienė, Rimvydas Norkus ir Rimvydas Velička. Knyga išleista 2009 metais ir yra mokomojo pobūdžio. Šioje knygoje kreditoriams skirtas skyrius yra gana platus, tačiau labiau informacinio pobūdžio, nedetalizuojamos teisių ir pareigų įgyvendinimo problemos. Todėl šio darbo autorė, analizuodama teisės aktus ir teismų praktiką, savo darbe siekia detaliau išnagrinėti kreditoriams suteiktas teises ir pareigas bei atskleisti problemas, kurios kyla jas įgyvendinant. Taip pat darbe keliamas klausimas dėl kreditorių galimo piktnaudžiavimo teisėmis.

Tyrimo objektas. Šio mokslinio darbo objektas yra kreditorių teisių ir pareigų ypatumai bankroto procese.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vaiba“ v AB „DNB NORD bankas“. Civilinės bylos Nr. 3K-3-369/2009

Tyrimo dalykas. Moksliniame darbe analizuojamos kreditorių teisės ir pareigos, jų turinys. Siekiama atskleisti kaip jos realizuojamos, su kokiomis problemomis dažniausiai susiduriama jas realizuojant, ar galimas piktnaudžiavimas jomis ir kaip to išvengti, aptariamas didžiųjų ir mažųjų kreditorių teisių balansas.

Siekiant tinkamai išanalizuoti kreditorių teises ir pareigas, aptariama kreditorių sąvoka, jų klasifikacija, vieta bankroto procese.

Darbo tikslas. Atskleisti, apibūdinti ir išanalizuoti kreditorių teisių ir pareigų ypatumus įmonių bankroto procese.

Darbo tikslui pasiekti iškeliami šie **uždaviniai**:

- remiantis teisės aktais, teismų praktika ir doktrinine literatūra bei užsienio literatūra, atskleisti kreditoriaus sąvoką, nurodyti klasifikaciją ir vietą bankroto procese;
- remiantis teisės aktais, teismų praktika ir doktrinine literatūra, apibūdinti, atskleisti ir išanalizuoti individualias kreditorių teises, jų įgyvendinimo problemas praktikoje;
- remiantis teisės aktais, teismų praktika ir doktrinine literatūra, nustatyti kolektyvines kreditorių teises, išanalizuoti ir atskleisti jų įgyvendinimo problemas praktikoje;
- remiantis teisės aktais, teismų praktika ir doktrinine literatūra, nustatyti ir išanalizuoti kreditorių pareigas;

Pažymėtina, kad nuo 2013 kovo 1 dienos įsigaliojo Fizinių asmenų bankroto įstatymas, tačiau šis darbas apima tik įmonės bankroto procesą.

Tyrimo hipotezė. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatyme nustatytas kreditorių teisių ir pareigų reglamentavimas bankroto procese tinkamai užtikrina jų interesų apsaugą.

Darbo struktūra. Magistrinį baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai, nurodomas literatūros sąrašas, trumpa santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmoje darbo dalyje analizuojant teisės aktus, doktrininę literatūrą, teismų praktiką bei užsienio literatūrą yra aptariama ir atskleidžiama kreditoriaus samprata. Apibrėžiama kreditorių sąvoka, nustatomas jų klasifikavimas ir vieta bankroto procese.

Antroje darbo dalyje analizuojant teisės aktus ir teismų praktiką aptariamos kreditorių teisės, atskleidžiami jų ypatumai, įgyvendinimo problemos, galimas piktnaudžiavimas teisėmis. Nustatomos kolektyvinės teisės, jų įgyvendinimas, iškeliami ir analizuojama problema, kylanti dėl stambiųjų ir mažųjų kreditorių teisių balanso. Taip pat atliekamas tam tikrų teisių palyginimas su užsienio valstybėmis.

Trečioje darbo dalyje, analizuojant teisės aktus ir teismų praktiką, aptariamos kreditorių pareigos, atskleidžiami jų ypatumai, jų reglamentavimo problemos.

Darbo pabaigoje padaromos darbo išvados ir teikiami pasiūlymai-rekomendacijos.

Tyrimo metodai. Darbe naudojami šie mokslinio tyrimo metodai:

- *lingvistinis metodas* – šis metodas naudojamas atskleisti darbe naudojamų sąvokų turinį;
- *dokumentų analizės metodas* – tai pagrindinis tyrimo metodas, kuris naudojamas teisės aktų, susijusių su bankroto teisiniais santykiais, Lietuvos teismų praktikos, mokslinės literatūros medžiagos analizei. Šiuo metodu atskleidžiamos kreditorių teisių ir pareigų ypatumai;
- *lyginamosios analizės metodas* – suteikia galimybę pateikti teisės aktų nustatytų kreditorių teisių ir pareigų skirtumus bei panašumus su kitoje valstybėje kreditoriams suteikiamomis teisėmis ir pareigomis bei nustatyti tokio reglamentavimo trūkumus ar privalumus.
- *Apibendrinimo metodas* – naudojamas išanalizuotai darbo medžiagai apibendrinti ir suformuluoti darbo išvadas.

1. KREDITORIAUS SAMPRATA

Žodis kreditorius kilęs iš lotynų kalbos. Šis žodis reiškia prievolės šalį, turinčią teisę reikalauti iš kitos šalies atlikti jos naudai tam tikrą veiksmą arba tam tikro veiksmo nedaryti. Tarptautinių žodžių žodyne kreditorius dar įvardijamas kaip paskolos davėjas, skolintojas.²

Įmonių bankroto įstatyme kreditoriaus sąvoka nėra pateikta, tačiau ji aiškinama Lietuvos teismų praktikoje, kur kreditorius įvardijamas kaip viena iš pagrindinių figūrų bankroto procedūrų vykdymo metu. Lietuvos Aukščiausias Teismas, nurodo, kad nors Įmonių bankroto įstatymas neapibrėžia kreditoriaus sąvokos, ją galima išvelgti iš šio įstatymo straipsnių turinio. Taigi teismų praktikoje pateikiama kreditoriaus sąvoka – tai fiziniai ir juridiniai asmenys bei įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, kurie turi teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus.³ Tokia kreditoriaus samprata, suformuluota pagal Įmonės bankroto įstatymo normas, atitinka prievoliniuose santykiuose vartojamą kreditoriaus sąvoką, kur kreditorius laikomas asmuo, turintis teisę reikalauti, kad skolininkas jo naudai atliktų tam tikrus veiksmus arba susilaikytų nuo jų atlikimo.

Taigi tiek bankroto teisiniuose santykiuose, tiek prievoliniuose santykiuose, kreditoriaus sąvoka vartojama tapačiai ir siejama su asmens reikalavimo teise. Kaip jau buvo minėta, kreditorius yra ypatingas subjektas bankroto procese, be kurio šis procesas būtų tiesiog neįmanomas. Todėl kreditorių pagal jo statusą ir suteikiamas teises bankroto procese galima drąsiai vadinti bankroto proceso šeiminku. Tokią nuomonę dėl kreditoriaus padėties išreiškia ir Rusijos mokslininkė M.V. Teliukina savo knygoje „Основы конкурсного права“.⁴

1.1. Kreditoriaus sąvoka bankroto procese

Kreditorius – tai fizinis ar juridinis asmuo, turintis reikalavimo teisę. Tačiau savo teises ir pareigas kreditorius bankroto procese įgyja tik po tam tikros procedūros, numatytos Įmonių bankroto įstatyme. Teisminio bankroto atveju, kreditoriumi bankroto procese laikomas toks asmuo, kurio kreditorinis reikalavimas yra patvirtintas teismo nutartimi ir ta nutartis yra įsiteisėjusi. Teismas bankroto procese yra aktyvus, t.y. veikia *ex officio* (savo nuožiūra). Kreditorius į bankroto bylą įtraukiamas dviem būdais: kai pats kreditorius kreipiasi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo ir

² Elektroninis tarptautinių žodžių žodynas// <http://www.tzz.lt/search?searchword=kreditorius>. Prisijungimo laikas: 2013-02-06

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 21 d. apžvalga // Teismų praktika 2002, Nr. 16

⁴ Телиукина М. В. Основы конкурсного права. Москва: Волтерс Клувер, 2004. P. 276

tampa ieškovu, ir kai kreditoriai įtraukiami į bankroto bylą teismo nutartimi patvirtinus jų finansinius reikalavimus.

Taigi teismas sprendžia, ar konkretus asmuo yra kreditorius įmonės bankroto byloje. Praktikoje pasitaiko situacijų, kai kreditorius kreipiasi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, o įmonė tuo tarpu ginčija šio kreditoriaus reikalavimo teisę kitose civilinėse bylose. Tokiu atveju, autorės nuomone, teismas, sprenddamas klausimą dėl įmonės bankroto bylos iškėlimo, turėtų sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus išspręsti kiti civiliniai ginčiai susiję su kreditoriaus reikalavimo teisės pagrįstumu.

Kitų asmenų, kurie nesikreipia į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, tapimo kreditoriais klausimas sprendžiamas bankroto bylos nagrinėjimo metu. Kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą pirmiausia pagal įmonės finansinius dokumentus patikrina įmonei teismo paskirtas bankroto administratorius, kuris vėliau kreditorinį reikalavimą teikia tvirtinti teismui arba jį ginčija. Teismas, būdamas aktyvus, prieš patvirtindamas arba netvirtindamas kreditoriaus reikalavimą savo ruožtu patikrina jo pagrįstumą. Tokia kreditorių reikalavimų tvirtinimo procedūra reikšminga kitų kreditorių interesams. Štai teismų praktikoje pabrėžta, kad kreditoriaus reikalavimo patvirtinimas ar atsisakymas jį tvirtinti taip pat lemia ne tik konkretaus kreditoriaus teisę visiškai ar iš dalies gauti savo reikalavimų patenkinimą iš bankrutuojančios įmonės turto, bet turi įtakos ir patvirtintų kreditorių reikalavimų bendrai sumai bei proporcijoms, kuriomis bus tenkinami visų kreditorių reikalavimai. Dėl to reikalavimo patikrinimo stadija, einanti prieš jo patvirtinimą, yra reikšminga ne tik kreditoriaus reikalavimą reiškiančiam, bet ir kitiems kreditoriams, ir yra būtina kreditoriaus reikalavimo patvirtinimo sąlyga.⁵

Įmonių bankroto įstatyme numatyta, kad teismas gali nustatyti ne ilgesnį kaip 45 dienų laikotarpį nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, per kurį kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, atsiradusius iki bankroto bylos iškėlimo dienos, ir ne vėliau kaip per 45 dienas nuo kreditorių ir jų reikalavimų sąrašo gavimo dienos priimti nutartį, kuria patvirtinami neginčijami kreditorių reikalavimai ar jų neginčijama dalis. Kreditorių sąrašo ir jų reikalavimų patikslinimai, susiję su bankroto procesu, tvirtinami teismo nutartimi, iki teismas priima nutartį nutraukti bankroto bylą arba sprendimą dėl įmonės pabaigos.⁶

Taigi kreditorius į bankroto procesą gali įstoti bet kurio proceso etapu, tačiau praleidus aukščiau minėtą teismo nustatytą terminą reikalavimams pateikti, kreditoriaus reikalavimas bus

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Autokausta“ skundą UAB „Norekso nekilnojamasis turtas“ bankroto byloje, Nr. 3K-3-188/2011

⁶ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216// Valstybės žinios. 2001. Nr. [31-1010](#)

tvirtinamas tik tada, jei teismas nustato, jog terminas praleistas dėl svarbios priežasties. Teismų praktika rodo, kad kreditorius, praleidęs terminą pateikti kreditorinį reikalavimą be svarbios priežasties, gali netekti teisės būti kreditoriumi įmonės bankroto byloje: „Pagal bylos duomenis dar 2008 m. gruodžio 12 d. raštu Nr. 131 UAB „Bukra“ kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją informuodama, kad įmonėje susidarė labai sunki finansinė padėtis ir prašė abiejų šalių susitarimu nutraukti paramos sutartį. Esant tokioms aplinkybėms pareiškėjas, būdamas rūpestingas ir apdairus, turėjo domėtis atsakovo galimybėmis vykdyti sutartį ir tokiu būdu būtų laiku sužinojęs apie atsakovui iškeltą bankroto bylą bei laiku pateikęs BUAB „Bukra“ bankroto administratoriui kreditorinį reikalavimą, kylantį iš paramos sutarties. Pareiškėjas Vilniaus miesto savivaldybės administracija į bankroto administratorių su prašymu patvirtinti kreditorinį reikalavimą kreipėsi tik 2010 m. liepos 21 d. raštu Nr. A51-16135, o į teismą dėl termino atnaujinimo kreipėsi 2010 m. rugpjūčio 30 d., t. y. praėjus daugiau kaip metams nuo to momento, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą UAB „Bukra“. Toks žymus termino praleidimas (daugiau kaip metus laiko) neatitinka protingos ir apdairios elgsenos kriterijų.“⁷

Galima daryti išvadą, kad kreditoriumi bankroto byloje yra laikomas asmuo, kurio kreditorinis reikalavimas yra patvirtintas teismo ir teismo nutartis dėl kreditoriaus reikalavimo patvirtinimo yra įsiteisėjusi. Tik toks kreditorius gali naudotis Įmonių bankroto įstatyme nustatytais teisėmis.

Taigi nors kreditorius užima ypatingą vietą ir be jo bankroto procesas būtų neįmanomas, teisminiame bankroto procese jo teisės yra griežtai apibrėžtos Įmonių bankroto įstatymo ir civilinio proceso normomis, o jo sprendimus gali pakeisti teismas.

Neteisminio bankroto atveju dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo pagrįstumo ginčo nėra. Kreditoriai teisės ir pareigas neteisminiame bankroto procese įgyja per pirmąjį kreditorių susirinkimą, kuomet yra patvirtinamas kreditorių sąrašas. Neteisminio bankroto esmė yra ta, kad šiuo atveju nėra ginčo dėl skolos tiek iš skolininko, tiek iš kreditorių pusės, t.y. įmonės savininkai ar valdymo organai matydami, kad negalės atsiskaityti su kreditoriais siekia taikiai susitarti su įmonės kreditoriais dėl bankroto proceso. Būtina pabrėžti, kad tik esant taikiam susitarimui su kreditoriais galimas neteisminis bankrotas. Teismo kompetencijai skirtus klausimus svarsto ir sprendžia kreditorių susirinkimas.⁸ Todėl galima teigti, kad neteisminiame bankroto procese kreditoriai yra

⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 31 d. nutartis UAB „Bukra“ bankroto byloje, Nr. 2-682/2011

⁸ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216// Valstybės žinios. 2001. Nr. [31-1010](#)

absoliutūs proceso šeimininkai. Svarbu paminėti ir tai, kad kreditoriai, vykdydami neteisminį bankrotą, privalo laikytis įstatyme nustatytos proceso vykdymo tvarkos ir taisyklių.

Pasak M. V. Teliukinos, neteisminis bankroto procesas yra perspektyvi ir dėmesio verta įmonės likvidavimo procedūra.⁹ Tačiau reikia pabrėžti, kad nors neteisminio bankroto procedūros yra greitesnis ir paprastesnis būdas likviduoti įmonę, praktikoje kreditoriai gana retai gali susitarti be ginčų. Pagal Įmonių bankroto departamento duomenis, per 2012 metus buvo pradėtos 1363 bankroto bylos, iš kurių tik 22 įmonėms buvo vykdomos neteisminio bankroto procedūros.¹⁰

Taigi neteisminiame bankrote kreditorius tampa bankroto proceso dalyviu, kai įvyksta pirmasis kreditorių susirinkimas, kuriame patvirtinami kreditoriniai reikalavimai ir kreditorių sąrašas. Reikia pažymėti, kad iškilus ginčui neteisminis bankroto procesas nutraukiamas ir pradedamas teisminis bankroto procesas.

Tiek teisminiame, tiek neteisminiame bankroto procese kreditorius turi vieną tikslą – patenkinti savo finansinį reikalavimą. O bankroto proceso esmė yra apsaugoti kreditorių interesus ir patenkinti jų reikalavimus.

Apibendrinus galima daryti išvadą, kad kreditoriumi bankroto procese laikomas toks asmuo, kuris turi reikalavimą teisę ir ši teisė yra patvirtinta teismo, arba, neteisminio bankroto atveju, kreditoriaus susirinkimo. Taigi bankroto procese kreditorius įgyja visas teises ir pareigas tik po oficialaus patvirtinimo.

1.2. Kreditorių klasifikacija bankroto procese

Kad tinkamai atskleisti kreditorių teises ir pareigas ir nurodyti jų padėtį bankroto procese, būtina juos klasifikuoti. Įmonių bankroto įstatyme 3 straipsnyje apibrėžiamos šios kreditorių kategorijos:

- 1) mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų nemokėjimo atveju – valstybės institucijos, įpareigos juos surinkti;
- 2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatlyginimo atveju – įmonės darbuotojai (jų įpėdiniai);
- 3) žalos atlyginimo prievolės dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga perėjimo valstybei Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar

⁹ Телиукина М. В. Основы конкурсного права. Москва: Волтерс Клувер, 2004. Р. 276

¹⁰ Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų duomenys ir analizė 2013-01-01// <http://www.bankrotodep.lt/Apzvalgos.php>, prisijungimo laikas: 2013-02-13

susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nustatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota institucija;

- 4) paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negrąžinimo atveju – Finansų ministerija;
- 5) fiziniai ir juridiniai asmenys, pardavę žemės ūkio produkciją;
- 6) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negrąžinimo atveju – valstybės institucijos, administruojančios Europos Sąjungos lėšas;
- 7) kiti kreditoriai.

Taigi pagal šį sąrašą kreditoriais bankroto procese gali būti fiziniai asmenys, viešieji ir privatūs juridiniai asmenys, kurių reikalavimo teisė kilusi iš tam tikro teisinio santykio. Šis sąrašas nėra baigtinis, todėl kreditoriumi gali būti bet koks kitas reikalavimo teisę turintis kreditorius.

Įmonių bankroto įstatymo 34 ir 35 straipsniuose nustatytos kreditorių reikalavimų patenkinimo eilės. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos mokslininkai siūlo kreditorius skirstyti pagal jų reikalavimų bankrutuojančiai įmonei tenkinimo eiliškumą¹¹:

Priviligijuoti kreditoriai:

- kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami ne eilės tvarka (įkeitimu, hipoteka užtikrintų reikalavimų, finansinio užstato turėtojai;
- kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami pirmąja eile – tai įmonės darbuotojai, asmenys, reikalaujantys atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe, fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie reikalauja apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją;
- kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami antrąja eile – tai valstybinės institucijos, kurių reikalavimai kilę dėl mokesčių ir kitų įmokų į biudžetą, dėl privalomojo socialinio draudimo įmokų, dėl privalomojo sveikatos draudimo įmokų, dėl paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, dėl paskolų, gautų su valstybės ar garantijų institucijos, už kurios įsipareigojimų vykdymą garantuoja valstybė, garantija, dėl paramos, suteiktos iš Europos Sąjungos lėšų.

Įprasti kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami trečiąja eile – tai visi likusieji kreditoriai.

Taip pat kreditorius siūloma skirstyti pagal turtą, iš kurio tenkinami kreditorių reikalavimai: į kreditorius, kurių reikalavimai užtriktinti įkeitimu ar hipoteka, todėl jų reikalavimai tenkinami

¹¹ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R. ir kt. Bankroto teisė pirmoji knyga//Justitia. 2009. P. 241-244

pirmiausia iš parduoto įkeisto turto, ir į kreditorius, kurių reikalavimai tenkinami pagal Įmonių bankroto įstatyme nustatytą tvarką ir lygiateisiškumo principą iš viso bankrutuojančios įmonės kreditoriams paskirstyto turto.¹²

Šalia minėtų klasifikacijų autorė siūlo kreditorius išskirti ir pagal jų finansinių reikalavimų dydžius, skirstant juos į stambius ir smulkius kreditorius. Autorės nuomone, toks skirstymas yra būtinas, kadangi Įmonių bankroto įstatymas numato tam tikras teises kreditoriams, kurių kreditorinių reikalavimų suma viršija 10 procentų visų kreditorinių reikalavimų, o taip pat dėl kreditorių sprendimų priėmimo sistemos bankroto procese, pagal kurią kreditorių balsai priimant sprendimus išreiškiami jų reikalavimų sumos vertine išraiška. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, galima būtų kreditorius, kai jų reikalavimo sumos siekia iki 10 procentų visų reikalavimų sumos, laikyti smulkiomis, o kreditorius, kurių reikalavimai viršija 10 procentų - laikyti stambiais. Kitas variantas yra smulkiuosius ir stambiuosius kreditorius skirstyti pagal situaciją, kiekvieną kartą individualiai. Tokios pozicijos laikosi ir Rusijos mokslininkė M. V. Teliukina¹³, kuri klasifikuodama kreditorius taip pat išskiria juos į stambius ir smulkius.

Palyginant Rusijoje kreditorių klasifikacija yra daug platesnė, esminis skirtumas nuo Lietuvos ir daugumos kitų šalių yra kreditorių skirstymas į piniginius ir nepiniguosius. Taip pat mokslininkų skirstomi pagal proceso inicijavimą, statusą bankroto procese, priklausomai nuo reikalavimo sumos ir pan.¹⁴ Tuo tarpu Latvijos nemokumo įstatyme kreditoriai skirstomi pagal reikalavimų apsaugą, t.y. kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti hipoteka ir kreditoriai, kurių reikalavimai nėra užtikrinti.

Taigi Lietuvoje kreditorius būtų teisingiausia skirstyti pagal jų reikalavimo tenkinimo eiliškumą, išskiriant juos į privilegijuotus ir įprastus. Toks skirstymas yra aiškus, padeda suklasifikuoti įmonių bankroto įstatyme nustatytas kreditorių teises. Nagrinėjant kreditorių teises ne mažiau svarbus klasifikavimas yra kreditorių skirstymas į stambius ir smulkius.

¹² Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R. ir kt. Bankroto teisė pirmoji knyga//Justitia. 2009. P. 244

¹³ Тельюкина М. В. Основы конкурсного права. Москва: Волтерс Клувер, 2004. P. 137

¹⁴ Тельюкина М. В. Основы конкурсного права. Там же, 2004. P. 137

2. KREDITORIŲ TEISIŲ YPATUMAI BANKROTO PROCESĖ

Kreditoriaus teises reglamentuoja įmonių bankroto įstatymas, o jų įgyvendinimą aiškina teismų praktika. Pagal teisių įgyvendinimą autorė ir kiti Lietuvos mokslininkai¹⁵ jas skirsto į individualias ir kolektyvines. Individualios teisės – tai tokios teisės, kurias kreditorius gali įgyvendinti asmeniškai. Tuo tarpu kolektyvinės teisės įgyvendinamos per kreditorių susirinkimą arba kreditorių komitetą.

2.1. Individualios kreditorių teisės

Įmonių bankroto įstatymo 21 straipsnyje išvardintos individualios kreditoriaus teisės, tačiau tai nėra baigtinis sąrašas, t.y. individualios kreditorių teisės yra nurodytos ir kituose straipsniuose arba jas galima išvesti iš kai kurių šio įstatymo straipsnių turinio. Taip pat kai kurios teisės yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos civiliniame ir civilinio proceso kodeksuose (toliau – LR CK, LR CPK). Kadangi kreditoriai užima svarbią vietą bankroto procese, Įmonių bankroto įstatymas nustato gana plačias jų teises. Pirmiausia bus apžvelgtos ir išanalizuotos bendrai visiems kreditoriams Įmonės bankroto įstatyme suteiktos teisės.

2.1.1. Bendrosios kreditorių teisės ir jų įgyvendinimo ypatumai

Kreditoriaus teisė dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo reikalavimus. Įmonių bankroto įstatymo 21 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta kreditoriaus teisė dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo reikalavimus. Įstatyme ši teisė nėra aiškinama, tačiau jos turinį galima atskleisti per teismų praktiką. Nustatyta teisė garantuoja kreditoriui galimybę dalyvauti tvarkant bankrutuojančios įmonės reikalus, taip pat užtikrina galimybę ginti savo interesus.¹⁶ Tai reiškia, kad ši teisė suteikia kiekvienam kreditoriui, nepriklausomai nuo jo kreditorinio reikalavimo dydžio, dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo reikalavimą. Pagal Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, taip yra sujungiami ir atstovaujami visų kreditorių interesai, nes įmonių bankroto procedūras vykdo ne pavieniai kreditoriai, o kreditorių visuma (kreditorių susirinkimas ar kreditorių

¹⁵ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R. ir kt. Bankroto teisė pirmoji knyga//Justitia. 2009 . P. 248

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis pagal pareiškėjo UAB „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012

komitetas, jeigu toks yra sudaromas). Tik kreditorių visuma sprendžia tokius esminius su bankrutuojančios įmonės veikla susijusius klausimus, kaip antai, tęs ar nutrauks įmonė savo ūkinę komercinę veiklą, įmonė bus likviduojama ar bus sudaryta taikos sutartis ir pan. Kreditorių, kaip visumos, teisė spręsti bankrutuojančios įmonės reikalus – tai kreditorių autonomijos principo išraiška. Ši teisė yra įgyvendinama kreditorių balsų dauguma priimant nutarimus kreditorių susirinkime (ĮBĮ 24 straipsnis).¹⁷

Reikia pabrėžti, kad, šalia teisės dalyvauti kreditorių susirinkime, neatsiejama yra kreditoriaus teisė balsuoti kreditorių susirinkime, t.y. teisę dalyvauti ir ginti savo reikalavimą kreditorius įgyvendina išreišdamas savo nuomonę ir balsuodamas kreditorių susirinkime numatytais klausimais. Ginti savo kreditorinį reikalavimą kreditorius gali įgyvendindamas ir kitas Įmonių bankroto įstatymo suteiktas jam teises, pvz., teisė kreiptis dėl tyčinio bankroto, teisė ginčyti kreditorių susirinkimo nutarimus ir kt. Šios teisės bus aptartos atskirai.

Teismo patvirtintiems kreditoriams teisė dalyvauti kreditorių susirinkime ir ginti savo reikalavimus yra absoliuti ir neribojama. Tačiau šios teisės įgyvendinime yra keletas aspektų, kuriuos verta aptarti.

Teismo bankroto metu kreditorius kreditorių susirinkime gali dalyvauti, balsuoti ir taip ginti savo reikalavimus, jei jo kreditorinis reikalavimas yra patvirtintas teismo ir šis teismo sprendimas yra įsiteisėjęs. Atitinkamai šią teisę realizuojant praktikoje kyla klausimų, ar gali kreditoriaus susirinkime dalyvauti ir balsuoti kreditorius, kurio viena kreditorinio reikalavimo dalis toje pačioje nutartyje yra patvirtinta ir neginčijama, o kita dalis yra ginčijama. Šiuo klausimu yra pasisakęs Lietuvos apeliacinis teismas, kuris teigia, kad „CPK normų sisteminė analizė leidžia daryti vienareikšmišką išvadą, kad vienu sprendimu ar nutartimi gali būti išspręsti keli reikalavimai, dėl kiekvieno iš jų priimant atitinkamą procesinį sprendimą, o dėl priimto sprendimo gali būti paduotas apeliacinis (atskirasis) skundas, kuriuo gali būti skundžiama tik sprendimo (nutarties) dalis, priimta dėl konkretaus reikalavimo, tokiu atveju neapskūstajai sprendimo (nutarties) daliai taikytina bendra taisyklė, kad neapskūstoji dalis įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui.¹⁸

Taigi nepriklausomai nuo to, jog viena iš teismo nutarties dalių yra apskūsta atskiruoju skundu, neapskūsta dalis įsigalioja pagal bendrą civilinio proceso taisyklę, t.y. pasibaigus apskundimo terminui. Tai reiškia, kad kreditorius, kurio kreditorinio reikalavimo viena dalis yra neginčijama ir patvirtinta, o kita dalis nepatvirtinta ir apskūsta toje pačioje nutartyje, įgyja ĮBĮ 21

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo bankrutuojančios L. Karpalavičiaus individualios įmonės „Talka“ kreditorių susirinkimo pirmininko UAB „Skirnuva“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-477/2011

¹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus „Swedbank“, akcinės bendrovės atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1031/2011

straipsnio 2 dalyje numatytas kreditoriaus teises ir pareigas, tarp jų ir teisę dalyvauti kreditorių susirinkime bei balsuoti dėl jame priimamų sprendimų, patvirtintos kreditorinio reikalavimo dalies dydžiu.

Kreditorinių reikalavimų ginčijimas teisme užtikrina visų kreditorių, dalyvaujančių bankroto procese, teises ir interesus, tačiau kartais gali neigiamai atsiliiepti konkrečiaus kreditoriaus interesams, pavyzdžiui, kai kreditoriaus reikalavimas yra patvirtinamas, ir tik vėliau iškyla ginčas dėl šio kreditorinio reikalavimo tam tikros dalies pagrįstumo. Tokiu atveju, kreditorius, kurio reikalavimas ginčijamas, nors ir dėl tam tikros dalies, laikinai netenka Įmonių bankroto įstatyme numatytų teisių ir pareigų. Esant tokiai situacijai, vadovaujantis protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principais, kuo skubiau turėtų būti priimta nutartis dėl neginčijamos dalies kreditorinio reikalavimo patvirtinimo. Toks sprendimas užtikrins kreditoriaus teisę dalyvauti susirinkime ir ginti savo reikalavimą, taip pat užtikrins bankroto proceso greitumą.

Neteisminiame bankroto procese, neesant ginčų tarp kreditorių, neturėtų kilti analizuojamos teisės įgyvendinimo problemų. Tačiau tiek neteisminiame, tiek teisminiame bankroto procese, teisė dalyvauti kreditorių susirinkime gali būti neįgyvendinta dėl formalumų nesilaikymo ar formalių klaidų, kuo gali pasinaudoti bankroto administratorius arba kiti kreditoriai. Pavyzdžiui, kai fizinis asmuo, atstovaujantis juridinį asmenį, nepateikia įgaliojimo, ar įgaliojimas būna netinkamai įforminamas ir pan.

Taigi, įgyvendinant teisę dalyvauti kreditorių susirinkime ir ginti savo reikalavimą, daugiausia ginčų kyla dėl momento, nuo kurio kreditorius įgija šią teisę, nustatymo. Autorės nuomone, teismų praktikos aiškinimas, nuo kurio momento kreditorius įgija šią ir kitas Įmonių bankroto įstatyme nustatytas teises ir pareigas, yra vienodas ir tikslingai nukreiptas į kreditorių interesų apsaugą, todėl galima daryti išvadą, kad šios teisės įgyvendinamas neturėtų sukelti daug sunkumų. Taip pat kreditoriaus padėtis tampa kebliai dėl momento, kai bankroto byloje patvirtintas kreditorius laikinai netenka šios teisės dėl dalies kreditorinio reikalavimo užginčijimo. Esant tokiai situacijai, autorės nuomone, privaloma kuo skubiau patvirtinti neginčijamą kreditorinio reikalavimo dalį, taip suteikiant teisę kreditoriui ginti savo reikalavimo teisę bankroto procese.

Kreditoriaus teisė gauti informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą. Įmonių bankroto įstatymo 21 straipsnio 2 dalies 2 dalyje nustatyta, kad kreditorius, kurio reikalavimai patvirtinti teismo, turi teisę kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka gauti iš administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą. Dr. V. Mikuckienė, apibūdindama šią teisę, pažymėjo, kad tai svarbi kreditoriaus teisė ir tinkamas jos įvykdymas yra kitų teisių įgyvendinimo prielaida. Laiku negavęs

tikslios, išsamios informacijos, kreditorius gali priimti netinkamus sprendimus dėl kreditinių reikalavimų pateikimo ar reikalavimų atsisakymo.¹⁹

Įmonės bankroto įstatymas nepateikia sampratos, kokia informacija turi būti laikoma apie įmonės bankroto eigą, tačiau šią spragą užpildo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimas, kuriame teigiama, jog tokią informaciją būtų galima laikyti procesinius sprendimus (nutartis, rezoliucijas ir pan.), kurie yra priimami teismo bankroto byloje, tačiau toks supratimas apie kreditoriams teiktinos informacijos turinį būtų per siauras. Kreditorių teisė gauti informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą turėtų būti aiškinama teisės normų, reglamentuojančių bankroto tikslus, kreditorių teisių apimtį bei jų reikalavimų gynimo būdus, kontekste, todėl turėtų apimti ne tik tiesioginę informaciją, susijusią su bankroto bylos procesine eiga, bet ir kitą teisiškai reikšmingą informaciją, susijusią su nagrinėjama bankroto byla. Informacija apie įmonės iki bankroto bylos pradžios vykdytą veiklą ir su ta veikla susijusios apskaitos ir kiti dokumentai turėtų pateikti į informacijos, kuria bankroto administratorius turėtų pateikti kreditoriams, sąrašą, nes tiesiogiai ar netiesiogiai galėtų paveikti kreditorių veiksmus, kartu ir bankroto bylos eigą. Taigi, darytina išvada, kad į sąvoką „informacija, susijusi su bankroto bylos eiga“ įeina ne tik procesiniai dokumentai, priimti bankroto byloje, bet ir kita informacija, susijusi su bankrotu. Kita vertus, negalima teigti, jog sąvoką „informacija, susijusi su bankroto bylos eiga“ reikia suprasti pernelyg plačiai. Tam tikros informacijos dėl jos specifinio pobūdžio pateikti negalima, pavyzdžiui, komercinės ar profesinės paslapties.²⁰

Išsiaiškinus nagrinėjamos teisės turinį, galima pritarti V. Mikuckienės nuomonei²¹, kad teisė gauti informaciją yra labai svarbi ir lemia kitų kreditoriaus teisių įgyvendinimą.

Vadovaujantis Įmonės bankroto įstatymo 23 straipsnio 11 punkto nustatytais nuostatomis, kreditorių susirinkimas nustato, kokia tvarka kreditoriai gauna iš administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto eigą. Kreditoriui pareikalavus pateikti reikiamą informaciją, o bankroto administratoriui jos nesuteikus ar atsisakius suteikti, kreditorius gali šią teisę ginti teisme.

Autorės nuomone, reikia atkreipti dėmesį, kad įstatyme įtvirtintas leidimas kreditorių susirinkimui savarankiškai nustatyti informacijos teikimo tvarką, atveria kelią ginčams tarp kreditoriaus ir administratoriaus bei tarp pačių kreditorių. Taip pat dabartinis reglamentavimas suteikia galimybę šios teisės piktnaudžiavimui. Išvardinti veiksniai lemia tokių principų kaip

¹⁹ Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69), P. 37

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis 2011 m. gruodžio 9 d. civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „Gamafonas“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-488/2011

²¹ Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese//Jurisprudencija. 2005, Nr. 77(69), P. 37

ekonomiškumo, bankroto proceso greitumo ir koncentruotumo pažeidimą. Tokią prielaidą autorė pateikia, todėl, kad kreditoriams nustatant informacijos pateikimo tvarką, ji ne visada būna tinkamai apibrėžta, to pasekoje iš bankroto administratoriaus gali būti reikalaujama nekonkreči informacija, kurios pateikimas vilkina bankroto procesą ir didina jo sąnaudas arba tampa tiesiog neįmanomas. Taip pat, pagal dabartinį teisės reglamentavimą, stambieji kreditoriai gali užkirsti kelią prie tam tikros informacijos smulkiesiems kreditoriams.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtoje civilinėje byloje, kreditoriai buvo nustatę tokią tvarką, kad informacija apie bankroto eigą turi būti pateikta pagal pareikalavimą raštu per 10 darbo dienų, o kai prašoma papildoma informacija, kuri nėra susijusi su kreditorių susirinkimo rengimu, informacijos gavėjas turi padengti tiesiogines informacijos rengimo sąnaudas. Kasatorius pateikė bankroto administratoriui prašymą susipažinti su bankrutuojančios bendrovės dokumentais, neįvardydamas konkrečių jį dominančių dokumentų, laikotarpio ar pan. Kasatoriaus skundas buvo atmestas. Aukščiausiasis Teismas šioje byloje išaiškino, kad: „neapibrėžto prašymo suteikti informaciją neįmanoma įvykdyti – *impossibile nulla obligatio est* (negalima reikalauti to, kas neįmanoma)“.²²

Nors aukščiau nurodytu atveju iš nustatytos informacijos teikimo tvarkos turinio galima išvelgti būtinybę konkretizuoti prašomos informacijos pobūdį, pasitaiko ir priešingų atvejų. Todėl praktikoje dažnai iškyla teisės į informaciją įvykdymo problema.

Išanalizavus teismų praktiką, galima daryti išvadą, kad teisės į informaciją reglamentavimas suteikia kreditoriams galimybę šia teise piktnaudžiauti. Piktnaudžiavimas teise gali pasireikšti esant įtemptiems santykiams tarp administratoriaus ir kreditoriaus bei esant nesutarimams tarp smulkių ir stambių kreditorių. Pavyzdžiui, piktnaudžiavimas gali pasireikšti sąmoningu neapibrėžto reikalavimo pateikti informaciją pateikimu, ko pasekoje, kyla ginčas. Taip pat tokiu atveju, kai kreditorius, dalyvaujantis kreditorių susirinkimuose, t.y. žinantis bankroto proceso eigą, pateikia konkretizuotą didelės apimties reikalavimą pateikti informaciją ir pan. Tokie galimi kreditorių veiksmai lemia padidėjusias sąnaudas bankroto byloje, prieštarauja bankroto proceso tikslui ir jį užvilkina.

Palyginant su kitomis valstybėmis, pavyzdžiui, Rusijos Federacijos nemokumo įstatyme teisė į informaciją suteikta tik kreditorių susirinkimui arba kreditorių komitetui ir nėra atskirai

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis 2011 m. gruodžio 9 d. civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „Domus centras“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-490/2011

reglamentuota²³. Tačiau, autorės nuomone, toks apribojimas nepakankamai užtikrina visų kreditorių interesų apsaugą. Teigiamą pavyzdį rodo Latvijos įstatymų leidėjai, kurie Nemokumo įstatyme informacijos teikimą reglamentavo atskiru straipsniu. Šiame straipsnyje nurodyta, kokia informacija privalo būti teikiama, nenustatant galutinio sąrašo. Taip pat nurodytas informacijos teikimo būdas (administratorius informaciją teikia elektroniniu būdu, jei įstatymas nenumato kitaip)²⁴.

Autorės nuomone, vienas priimtinausių būdų, kuris pagerintų teisės į informaciją įgyvendinimą ir padėtų išvengti ginčų tarp kreditorių ir administratoriaus, būtų privalomas tam tikros informacijos viešumas, pavyzdžiui, pagrindinių bankroto byloje priimtų procesinių dokumentų talpinimas internetinėje erdvėje, taip pat kreditorių susirinkimo protokolų talpinimas, suteikiant prieigą tik įmonės kreditoriams. Kitas siūlomas būdas - tai šios teisės įgyvendinimo tvarkos suvienodinimas, pavyzdžiui bendrų taisyklių įvedimas, kuriuose būtų nustatyti informacijos pateikimo būdai, atsižvelgiant į jos apimtį, tam tikrais atvejais sąnaudų apmokėjimas, taip pat gali būti nustatyti prašymo kriterijai, t.y. prašymo apibrėžtumas ir konkretumas, pavyzdinė prašymo formulė, kurioje privaloma nurodyti prašomos suteikti informacijos pobūdį, dominančių duomenų kriterijus ar laikotarpį ir pan.

Kreditoriaus teisė kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto. Pagal įmonių bankroto departamento duomenis Lietuvoje nuo 1993 iki 2012 metų pabaigos 48 įmonėms pripažintas tyčinis bankrotas, iš jų 4 įmonėms toks statusas panaikintas. Iš viso nuo 1993 iki 2012 Lietuvoje pradėtos 12990 bankroto procedūros. Tuo tarpu 2012 metais nei vienas bankrotas nepripažintas tyčiniu.²⁵ Iš pateiktos statistikos matyti, kad tyčinio bankroto atvejų pripažinta labai mažai, nors praktikoje neteisėti įmonės valdymo organų ar akcininkų veiksmai dažnai būna bankroto priežastimi. Tai rodo padidėjęs civilinių bylų skaičius dėl įmonės valdymo organų ar akcininkų atsakomybės. Autorės nuomone, viena iš priežasčių, galinti lemti šią situaciją, galėtų būti pačių kreditorių nesuinteresuotumas, kuris kyla dėl ilgo šios teisės įgyvendinimo proceso ir šios teisės įgyvendinimo pasekmių.

Įmonių bankroto įstatyme nurodyta, kad tyčiniu bankrotu laikomas įmonės privedimas prie bankroto tyčia.²⁶ Šio įstatymo 20 straipsnyje nurodyta, kad jeigu įmonės bankroto bylą nagrinėjantis teismas nustato tyčinį bankrotą, administratorius privalo patikrinti bankrutuojančios įmonės

²³ Российской Федерации Федеральный закон от 26 октября 2002 г. № 127-ФЗ// <http://www.legis.ru/misc/doc/2629/>. Prisijungimo laikas: 2013-02-14

²⁴ Latvijas Republika maksātspējas likums 26.07.2010. likums "Grozījumi Maksātspējas likumā" ("LV", 33 (4636), 28.02.2012.) [stājas spēkā 01.03.2012.]// <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590>. Prisijungimo laikas: 2013-02-14

²⁵ Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų duomenys ir analizė 2013-01-01// <http://www.bankrotodep.lt/Apzvalgos.php>. Prisijungimo laikas: 2013-02-16

²⁶ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216// Valstybės žinios. 2001. Nr. [31-1010](#)

sandorius, sudarytus per 5 metų laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareikšti ieškinius teisme pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais.

„Bankroto bylą nagrinėjantis teismas įmonės bankrotą gali pripažinti tyčiniu, jeigu įvertinęs įmonės valdymo organų veiksmų visumą, nustato požymius, kurie leistų spręsti, jog sąmoningais sprendimais buvo perleistas, iššvaistytas, sunaikintas ar sugadintas turtas ir dėl tokių veiksmų įmonė gavo žymiai mažesnę naudą, nei yra to turto reali vertė, jog esant ir taip blogai bendrovės ūkinei – finansinei padėčiai, kuri galėjo susidaryti dėl pokyčių rinkoje ar kt., bendrovės veikla apskritai nebuvo organizuota ar buvo organizuota taip, kad pablogino galimybes atsiskaityti su visais kreditoriais, sukėlė nemokumą ir bankrotą. Tai yra, kad bendrovės vadovai, būdami pakankamai išsilavinę ir turintys tokios veiklos organizavimo patirtį, ne tik nevykdė Akcinių bendrovių įstatymo normose bei bendrovės įstatuose suformuluotų prievolių, bet ir veikė priešingai bendrovės interesams.“²⁷

Analizuojant teismų praktiką nustatyta, kad procesas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu dažniausiai užima daug laiko, dažni apskundimo aukštesnėje instancijoje atvejai, tačiau formuluojama praktika vienodėja.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2001 m. apžvalgoje dėl bankroto bylų yra pažymėjęs, kad teismai nagrinėdami bylas dėl tyčinio bankroto nustatymo, per mažai gilinasi į tyčinio bankroto nustatymo aplinkybes, ne visada pakankamai gilinasi į įmonių bankroto priežastis ir net esant prašymui dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, ne visada tinkamai jį išnagrinėdavo.²⁸

Formuojantis naujesnei teismų praktikai, teismai laikosi vienodo požiūrio, kad bankrotui pripažinti tyčiniu nebūtina nustatyti konkretaus veiksmo, kuris sukėlė įmonės bankrotą, tačiau turi būti vertinama aplinkybių visuma, kuri rodo ir tai, kad akivaizdžiai gresiant bankrotui buvo paslėptas, iššvaistytas, perleistas kitiems asmenims turtas, kuris galėjo būti skirtas skoloms padengti.²⁹

Iš gausios teismų praktikos matyti, kad šios teisės įgyvendinimas nėra toks paprastas, kreditorius, norintis pateikti pareiškimą dėl tyčinio bankroto, turi būti gerai informuotas apie visus įmonės sandorius ir būti gerai susipažinęs su kita įmonės informacija. Prašydamas įmonės bankrotą

²⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens K. M. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-189/2012

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 21 d. apžvalga // Teismų praktika 2002, Nr. 16

²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje pagal suinteresuoto asmens R. P. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1554/2012

pripažinti tyčiniu kreditorius turi įrodyti savo grindžiamas aplinkybes, pavyzdžiui, įmonės administracijos nesąžiningus veiksmus ir pan. Visai neseniai Lietuvos Respublikos ūkio ministerija bandė koreguoti šią situaciją siūlydama įvesti teisinę prezumpciją³⁰, kuomet bankrotas pripažįstamas tyčiniu, tokį pasiūlymą sukritikavo teisingumo ministerija, tačiau ne dėl pačios idėjos nustatyti prezumpcijas, o dėl neaiškaus ir netinkamo jų formulavimo³¹. Kol kas minėtas projektas, nėra įgyvendintas, tačiau atsižvelgiant į visas pastabas perduotas svarstyti Vyriausybei. Autorė pritaria tokiam siūlymui. Reglamentavus tyčinio bankroto atvejus, kreditoriams būtų lengviau įgyvendinti jiems suteiktą teisę kreiptis dėl tyčinio bankroto, t.y. įrodinėjimo našta pereitų asmeniui, kuris laikomas atsakingu už įmonės tyčinį bankrotą. Taip pat tai pagreitintų patį bylos nagrinėjimo procesą.

Dar vienas svarbus aspektas, įgyvendinant teisę kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto pripažinimo, būtų šios teisės įgyvendinimo pasekmės, dėl kurių užsitęsia bankroto proceso trukmė, automatiškai didėja bankroto proceso kaštai. Todėl kyla klausimas, ar tai yra naudinga pačiam kreditoriui. Pagal bankroto departamento skelbiamus duomenis, vidutinė tyčinio bankroto trukmė yra apie 4,7 metus.³²

Šios teisės įgyvendinimo pasekmės dažnai lemia sandorių ginčijimą ir ikiteisminio tyrimo pradėjimą. Pagal Įmonių bankroto įstatymą sandorių ginčijimą teisme atlieka administratorius arba, jei jis to neatlieka, kreditorius, pareikšdamas netiesioginį ieškinį skolininko vardu arba ginčydamas sandorį *actio Pauliana*. Tuo tarpu kreditorius individualiai ginti savo teises, naudodamasis tyčinio bankroto nustatymo faktu, gali tik tada, kai, likvidavus įmonę, jo kreditorinis reikalavimas lieka nepatenkintas. Tuomet kreditorius gali kreiptis su civiliniu ieškiniu dėl žalos atlyginimo iš atsakingų asmenų. Pažymėtina, kad ginčai teismuose ir ikiteisminis tyrimas, vėliau pereinantį į teisinį nagrinėjimą, yra daug sąnaudų ir laiko reikalaujantys procesai.

Taip pat Lietuvos Respublikos ūkio ministerija siūlo įtvirtinti normą, pagal kurią likvidavus įmonę dėl bankroto, kuris buvo pripažintas tyčiniu, teismo sprendimu prievolę už įmonę turi vykdyti asmuo (asmens), dėl kurio (kurių) veikimo ar neveikimo kilo tyčinis bankrotas.³³ Tokia nuostata autorės vertinama tik teigiamai. Jei toks klausimas būtų išspręstas bankroto byloje, kreditoriams

³⁰ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. 2012-10-01, Nr. 11-3637-04/http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=157399. Prisijungimo laikas: 2013-02-18

³¹ Teisingumo ministerijos išvados dėl įstatymo projekto/http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=185784. Prisijungimo laikas: 2013-02-18

³² Įmonių bankroto departamentas prie ūkio ministerijos. Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga (1993-2011 metų)// <http://www.bankrotodep.lt/Tyciniai.php>. P. 2. Prisijungimo laikas: 2013-02-18

³³ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. 2012-10-01, Nr. 11-3637-04/http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=157399. Prisijungimo laikas: 2013-02-18

nereikėtų papildomai reikšti civilinių ieškinių dėl žalos atlyginimo. Toks reglamentavimas, autorės nuomone, užtikrintų didesnę kreditorių interesų apsaugą.

Daugumoje valstybių tyčinis bankrotas laikomas nusikalstamu bankrotu ir taikoma baudžiamoji atsakomybė. Pavyzdžiui, Ispanijoje bankrotas kvalifikuojamas kaip tyčinis, kai dėl netiesioginės direktoriaus apgaulės ar didelės kaltės buvo sukeltas arba padidintas nemokumas. Tyčinio bankroto kvalifikavimo pasekmė būtų laikinas direktoriaus nušalinimas nuo veiksmų, susijusių su prekyba ir turto administravimu; kita pasekmė – bendrininkų ir su tyčiniais veiksmais susijusių asmenų ekonominių teisių bankroto byloje praradimas (pvz., akcininkų). Taip pat kaip bausmė yra numatyta galimybė įmonės direktorių, ėjusį šias pareigas per paskutinius dvejus metus iki bankroto paskelbimo, įpareigoti visiškai arba iš dalies padengti reikalavimus, kurių nepavyko visiškai patenkinti taikant likvidavimo procedūrą. Pasiūlymą dėl bankroto bylos kvalifikavimo gali pateikti tik bankroto komisija arba prokuratūra. Kreditoriai kvalifikavimo procedūroje gali dalyvauti nuo pradžių ir pareikšti savo pastabų. Pripažinus bankrotą tyčiniu, gali būti reikalaujama kompensuoti įmonei ar kreditoriams padarytą žalą iš asmenų, kurie 2 metus iki nemokumo bylos inicijavimo faktiškai vadovavo įmonei.³⁴ Tokia praktika apsaugo kreditorių interesus ir yra teigiamas pavyzdys Lietuvai.

Taigi, išanalizavus kreditoriaus teisę kreiptis dėl tyčinio bankroto, pagrindinės šios teisės įgyvendinimo problemos būtų sudėtingas įrodinėjimo procesas, bankroto proceso užtęsimas, kuris lemia didesnes bankroto sąnaudas, bei šios teisės įgyvendinimo naudingumas pačiam kreditoriui.

Autorės nuomone, įstatyme įtvirtintas tyčinio bankroto atvejų pavyzdinis sąrašas (tačiau toks sąrašas neturėtų būti galutinis), išspręstų įrodinėjimo naštos kreditoriams klausimą ir palengvintų tokių bylų nagrinėjimą. Autorė pritaria aukščiau išdėstytai nuomonei, kad likvidavus įmonę dėl bankroto, kuris buvo pripažintas tyčiniu, prievolę už įmonę teismo sprendimu turi vykdyti asmuo ar asmenys, dėl kurių veikimo ar neveikimo kilo tyčinis bankrotas. Tai turėtų būti nustatyta nutartyje dėl bankroto pripažinimo tyčiniu ir sprendime dėl įmonės pabaigos, o įsiteisėjus sprendimui, kreditoriams būtų išduodami vykdomieji raštai.

Kreditoriaus teisė į žalos atlyginimą. Ši teisė Įmonių bankroto įstatyme nėra tiesiogiai įvardinta. Tačiau ją galima išvelgti iš šio įstatymo 8 straipsnio 4 dalies, kurioje sakoma, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo, įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo

³⁴ Įmonių bankroto departamentas prie ūkio ministerijos. Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga. Vilnius, 2010// <http://www.bankrotodep.lt/Tyciniai.php> P. 18. Prisijungimo laikas: 2013-02-19

padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo.³⁵

Taip pat teisė į žalos atlyginimą yra nustatyta LR CK, tačiau dėl bankroto proceso specifikos šios teisės įgyvendinimas pačiam kreditoriui yra ribojamas. Ribojimas pasireiškia tuo, kad šią teisę kreditorius negali įgyvendinti tiesiogiai, išskyrus tam tikrus atvejus, kuriuos autorė aptars vėliau. Kad būtų užtikrintas kreditorių lygiateisiškumo principas bankroto procese, kreditorių teises ir interesus gina bankroto administratorius. Todėl kreditoriai gali įgyvendinti šią teisę per kreditorių susirinkimą įpareigodami bankroto administratorių kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Štai ką dėl šios kreditoriaus teisės pasisako Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „2008 m. liepos 1 d. įsigaliojusioje ĮBĮ 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmenys), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Šioje nuostatoje vartojamoje formuluotėje „padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė“ neįtvirtintas subjektas, turintis teisę pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, o tik nurodyta, kad žalą gali patirti ir bankrutuojančios įmonės kreditoriai. Kadangi kreditorių interesus gina bankrutuojančios įmonės administratorius (LR ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 14 punktą), o kreditorių interesai ginami, be kita ko, ir ginant bankrutuojančios įmonės interesus, tai bankroto administratorius yra pagrindinis subjektas, turintis teisę kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Įmonės naudai priteisus žalos atlyginimą, gautos sumos panaudojamos patvirtintiems kreditorių reikalavimams proporcingai tenkinti, laikantis LR ĮBĮ 35 straipsnyje nustatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir tvarkos. Konkretus kreditorius į teismą dėl žalos atlyginimo galėtų kreiptis tik su netiesioginiu ieškiniu (CK 6.68 straipsnis), pareikšdamas ieškinį skolininko (bankrutuojančios įmonės) vardu, jei pati bankrutuojanti įmonė (jos administratorius) savo teisės reikalauti žalos atlyginimo neįgyvendintų. Tokiu atveju, patenkinus netiesioginį ieškinį, išreikalautas turtas būtų įskaitomas į skolininko turtą ir naudojamas visų skolininko kreditorių reikalavimams tenkinti (LR CK 6.68 straipsnio 5 dalis). Priešingas aiškinimas, kad žalos atlyginimas galėtų būti priteisiamas pavieniams kreditoriams, pareiškusiems ieškinį savo vardu, neužtikrintų kreditorių lygiateisiškumo principo, pažeistų ĮBĮ 35 straipsnyje nustatytas kreditorių reikalavimų tenkinimo taisykles ir prieštarautų bankroto teisės paskirčiai – sustabdyti kreditorių lenktynes dėl nemokios įmonės turto.³⁶

³⁵ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216// Valstybės žinios. 2001. Nr. [31-1010](#)

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 25 d. nutartis pagal atsakovo N. G. kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Limantra“ ieškinį atsakovui N. G. dėl turtinės žalos atlyginimo ir administravimo išlaidų priteisimo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-130/2011

Bankroto procese reikalauti žalos atlyginimo iš administracijos vadovo galima ne tik dėl jam imperatyviai teisės aktų nustatytų pareigų pažeidimo, bet ir dėl fiduciarinių pareigų pažeidimo įmonės atžvilgiu. Todėl administracijos vadovo atsakomybė gali būti taikoma tiek prieš pačią įmonę, tiek ir prieš jos kreditorius.

Taigi nors Įmonių bankroto įstatymas nepateikia sąvokos, kas turi kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, tai aiškiai atskleidžiama teismų praktikoje. Iš pateikto išaiškinimo galima daryti išvadą, kad kreditorius, vykstant bankroto procesui, teisę į žalos atlyginimą gali realizuoti tik pateikdamas netiesioginį ieškinį skolininko vardu, jei to neįgyvendina bankrutuojanti įmonė, o gautos priteistos lėšos paskirstomos visiems kreditoriams pagal Įmonių bankroto įstatymą. Tokia nuostata, autorės nuomone, tinkamai apsaugo kreditorių teises ir interesus. Be to Įmonių bankroto įstatyme numatyta, kad administratorius gina visų kreditorių teises ir interesus. Tokia nuostata užtikrina kreditorių lygiateisiškumo principą bankroto procese.

Žalos atlyginimo teisę individualiai kreditorius gali įgyvendinti po bankroto proceso. Pasibaigus bankroto procesui, t.y. likvidavus įmonę, kreditoriai, kurių reikalavimai liko nepatenkinti gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo iš įmonės dalyvio pagal LR CK 2.50 straipsnio 3 dalį, t.y. įrodęs reikalaujamas aplinkybes, kreditorius gali nukreipti prievolės vykdymą į juridinio asmens dalyvio turtą.³⁷ Tačiau šis procesas dažniausiai yra ilgas ir sudėtingas dėl įrodinėjimo naštos, taip pat tai yra papildomos išlaidos kreditoriui ir yra galimybė, kad procesas baigsis ne kreditoriaus naudai.

Išnagrinėjus šios teisės įgyvendinimą, galima teigti, kad dabartinis teismų praktikos išaiškinimas atitinka Įmonių bankroto įstatymo turinį ir pačią bankroto proceso esmę, tačiau daugėjant ginčų dėl žalos atlyginimo gali pasitaikyti ir nevienodas teismų aiškinimas. Todėl autorės nuomone, siekiant, kad praktikoje būtų išvengta ginčų ir teisės norma būtų aiškesnė, tikslinga patikslinti Įmonių bankroto įstatymo 8 straipsnį įvardijant subjektus, kurie gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Pavyzdžiui, galima tokia formuluotė: dėl žalos atlyginimo, numatyto šio straipsnio 4 dalyje, į teismą su ieškiniu turi teisę kreiptis įmonės bankroto administratorius, o jei jis šios teisės neįgyvendina, kreditorius pareikšdamas netiesioginį ieškinį.

Kreditoriaus teisė kreiptis į teismą dėl kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų. Ši kreditoriaus teisė nustatyta Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte. Kaip jau buvo minėta, kiekvienas kreditorius turi teisę dalyvauti kreditorių susirinkime ir ginti savo reikalavimus.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis pagal atsakovo K. A. kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Alaja“ ir ko⁴⁴ ieškinį atsakovams K. A. ir V. A. dėl žalos atlyginimo. Civilinė byla Nr. 3K-3-509/2008

Vienas iš reikalavimo gynimo būdų yra Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta teisė kreiptis į teismą dėl kreditorių susirinkimo nutarimų negaliojimo.

Pagal Įmonių bankroto įstatymo normas svarbiausius įmonės bankroto proceso klausimus sprendžia kreditorių susirinkimas priimdamas nutarimus. Pažymėtina, kad kreditorių nutarimų priėmimo tvarka yra griežtai reglamentuota įstatymo.

Kreditoriai nesutinkantys su kreditorių susirinkime priimtais nutarimais per įstatyme nustatytą terminą gali kreiptis į teismą dėl šių nutarimų panaikinimo.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas šią teisę, pasisako, kad nors kreditorių susirinkimo nutarimai privalomi visiems kreditoriams, tačiau kreditorius, nesutikdamas su balsų dauguma priimtais nutarimais, turi teisę apskųsti juos teismui (LR ĮBĮ 24 straipsnio 5 dalis).³⁸ Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad nagrinėjant skundus dėl kreditorių susirinkimo nutarimų teisėtumo reikia patikrinti, ar buvo laikytasi LR ĮBĮ ir kreditorių susirinkimo nustatytos susirinkimo sušaukimo, kreditorių dalyvavimo, nustatytos susirinkimo darbotvarkės klausimų nagrinėjimo, balsavimo ir nutarimų priėmimo tvarkos, nes šie procedūrų veiksmai reikšmingi ir gali lemti neteisėtų nutarimų priėmimą.³⁹ Teismas, nustatęs esminius procedūrinius pažeidimus, galėjusius lemti neteisėtų nutarimų priėmimą, taip pat nustatęs, kad priimti nutarimai prieštarauja imperatyviosioms LR ĮBĮ, kitų įstatymų normoms, LR CK 1.5 straipsnyje įtvirtintiems principams ir dėl to pažeidžia bankrutuojančios įmonės, jos kreditorių grupės teisėtiems interesams, kreditorių susirinkimo nutarimus panaikina.⁴⁰

Taigi kreditorius gali kreiptis į teismą dėl kreditorių susirinkimo nutarimų, kurie priimami pažeidžiant nutarimų priėmimo procedūras, prieštarauja imperatyvioms įstatymo normos bei teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams. Teismų praktikoje pripažįstama esant pagrindą panaikinti kreditorių susirinkimo nutarimą dėl procedūrinių pažeidimų tik tokiu atveju, kai šie procedūriniai pažeidimai galėjo nulemti kreditorių susirinkimo nutarimo turinį.⁴¹

Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, kad bankrutuojančios (likviduojamos) įmonės kreditorių, kurie neturi lemiamos įtakos sprendimų priėmime, veiksmai, kai jie ginčija kreditorių susirinkimo nutarimus iš esmės tik dėl procedūrinių dalykų, t. y. dėl kreditorių susirinkimo

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis pagal pareiškėjo UAB „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius skundą suinteresuotiems asmenims UAB „Vevira“, Vilniaus apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai, kt. Civilinės bylos Nr. 3K-3-286/2007

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis pagal pareiškėjo UAB „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012

⁴¹ Lietuvos apeliacinio Teismo 2012 m. sausio 19 d. nutartis pagal suinteresuoto asmens I. R. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-196/2012

sušaukimo tvarkos nesilaikymo, dėl administratoriaus kandidatūros, ir kai šių klausimų nagrinėjimas užtrunka beveik metus laiko, tačiau nekliamas kreditorių susirinkimo nutarimų teisėtumas materialiaisiais aspektais, neatitinka bankroto (likvidavimo) proceso esmės ir paskirties. LR ĮBĮ neatsitiktinai nustato trumpus terminus bankroto bylos iškelimo, kreditorių reikalavimų padavimo klausimams išspręsti, kreditorių susirinkimo nutarimams apskūsti, taip pat likvidavimo procedūroms atlikti ir pan. Bankroto procese neturinčių lemiamos įtakos kreditorių įvairaus pobūdžio skundų, kurie grindžiami ne skundžiamų sprendimų esme, o tik procedūriniais pažeidimais, padavimas ir nagrinėjimas prailgina bankroto procedūras. Tuo pačiu sudaromos kliūtys teismui susikoncentruoti į pagrindinį bankroto bylos tikslo įgyvendinimą – operatyviai ir skaidriai vykdyti bankroto procedūras, efektyviai jas užbaigti. Apeliacinio teismo nuomone, lemiamos įtakos sprendimų (nutarimų) priėmimo neturintys kreditoriai, kurie nepateikia svarių argumentų ir juos pagrindžiančių įrodymų dėl priimtų nutarimų turinio neteisėtumo, neturėtų vien dėl procedūrinių dalykų skūsti šių nutarimų. Antraip, jų veiksmai turi būti vertinami kaip sąmoningas trukdymas veikti prieš bankroto bylos greitą išnagrinėjimą, t. y. prieš bankrutuojančios (likviduojamos) įmonės bei kitų kreditorių interesus.⁴² Toks aiškinimas yra racionalus ir pagrįstas, siekiant užkirsti kelią šios teisės piktnaudžiavimui, tačiau jis yra labiau patarimo pobūdžio, todėl piktnaudžiavimo teise problema išlieka.

Išnagrinėjus teismų praktiką, nustatyta, kad teismai laikosi vienodų kriterijų, nustatant kreditorių nutarimų neteisėtumą, todėl neturėtų kilti sunkumų įgyvendinant šią teisę. Tačiau, reikia atkreipti dėmesį, kad neracionaliai ar piktybiškai naudojantis šia teise užsitęsia pats bankroto procesas, padidėja bankroto sąnaudos, to pasekoje pažeidžiami bankroto proceso principai, įmonės ir kitų kreditorių interesai. Siekiant išvengti šios situacijos, autorės nuomone, galimas sprendimo būdas yra tiesioginio draudimo piktnaudžiauti teise įvedimas ir baudos numatymas Įmonių bankroto įstatyme, toks draudimas atliktų ir prevencinę funkciją.

Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sandorius (*actio Pauliana*). Tokia kreditoriaus teisė numatyta LR CK 6.66 straipsnyje. Šiame straipsnyje nustatyta kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti. Straipsnyje įtvirtintas *actio Pauliana* institutas yra specialus kreditoriaus interesų gynimo būdas, kuriuo jam suteikiama galimybė panaikinti skolininko piktnaudžiavimo savo teisėmis padarinius, taip užtikrinant skolininko prisiimtų įsipareigojimų kreditoriui įvykdymą.

⁴² Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartis LAB „Daisotra“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-825/2010

LR CK 6.66 straipsnyje įtvirtintos ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išskiriamos *actio Pauliana* taikymo sąlygos:

- 1) kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę;
- 2) ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises;
- 3) nėra suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas;
- 4) skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio;
- 5) skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises;
- 6) trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas.⁴³

Actio Pauliana paskirtis yra kompensacinė, nes pagal kreditoriaus ieškinį pripažinus skolininko sudarytą sandorį negaliojančiu kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perduotą pagal tą sandorį turtą ar jo vertę, kad šis kreditorius reikalavimas būtų visiškai patenkintas.⁴⁴ Tačiau būtina pabrėžti, kad bankroto teisiniuose santykiuose dėl Įmonių bankroto įstatymo specialiųjų normų, šio instituto įgyvendinimas yra specifinis. Bankroto atveju restitucija taikoma visa apimtimi, sugrąžinant visą pagal nuginčytą sandorį perduotą turtą į bankrutuojančios įmonės turto masę.⁴⁵ Tokia išimtis atitinka bankroto proceso tikslus ir kreditorių lygiateisiškumo principą.

Sudėtingiausi momentai, su kuriais kreditorius susiduria realizuojant šią teisę, yra *actio Pauliana* penktos ir šeštos sąlygos įrodymas, t.y. kai kreditoriui reikia įrodyti skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumą. Išnagrinėjus teismų praktiką pastebimas teigiamas teismų požiūris, kuris palengvina kreditoriaus įrodinėjimo našta. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas CK 6.66 straipsnio 2 dalį ir pasisakydamas dėl skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumo vertinimo, ne kartą nurodė, kad skolininkas ir trečiasis asmuo laikomi nesąžiningais tik esant pagrindui konstatuoti, kad jie žinojo ar turėjo žinoti, jog sudarydami sandorį pažeis skolininko kreditoriaus teises. „Žinojimas“ aiškinamas kaip asmens turėjimas tam tikrų duomenų. „Turėjimas žinoti“ suprantamas kaip asmens pareiga veikti aktyviai, nustatyta pareiga pasidomėti, todėl nepagrįstas neveikimas vertinamas kaip nesąžiningas elgesys. Sąžiningu gali būti laikomas tas kontrahentas, kuris jam prieinamomis priemonėmis pasidomėjo, ar sandorį su juo ketinantis sudaryti asmuo neturi kreditorių, ar sudarant sandorį nebus pažeisti jų interesai. Verslininko statusas sustiprina reikalavimą sandorio

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis pagal atsakovo UAB „Marijampolės gelžbetonis“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ieškinį atsakovams BAB „Alytaus tekstilė“, UAB „Marijampolės gelžbetonis“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-15/2010

⁴⁴ Joskaudienė R. Kreditorių teisių užtikrinimo ir gynimo būdai. Vilnius: Eugrimas, 2012. P. 94

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis pagal atsakovo UAB „Marijampolės gelžbetonis“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ieškinį atsakovams BAB „Alytaus tekstilė“, UAB „Marijampolės gelžbetonis“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-15/2010

šaliai domėtis kita sandorio šalimi ir jos turtine padėtimi, kiek normaliai reikia sandoriui sudaryti, nepažeidžiant įstatymų. Vertinant trečiojo asmens nesąžiningumą, kuris, palyginti su skolininko nesąžiningumu, gali būti ne taip aiškiai išreikštas, nereikalaujama, kad jo žinojimas būtų nukreiptas į konkretų kreditorių, užtenka, kad trečiasis asmuo žinotų, jog toks sandoris sukels ar sustiprins skolininko nemokumą.⁴⁶

Sudėtingiausia *actio Pauliana* dalimi būdavo įrodyti skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumą, tačiau formuojama teismų praktika palengvina kreditoriams įrodinėjimo našta, kadangi yra aiškiai nustatoma, kas laikoma nesąžiningu elgesiu ir koks asmuo yra laikomas sąžiningu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad protingu, apdairiu ir sąžiningu gali būti laikomas tas įgijėjas, kuris jam prieinamomis priemonėmis pasidomėjo, ar sandorį ketinantis sudaryti asmuo neturi kreditorių, ar sudarant sandorį nebus pažeisti jų interesai. Tai daroma iš dalies jo paties interesais, todėl iš turto įgijėjo pagal sandorį gali būti reikalaujama domėtis kita sandorio šalimi ir jos turtine padėtimi, kiek normaliai reikia sandoriui sudaryti, nepažeidžiant įstatymų.⁴⁷

Taigi *Actio Pauliana* institutas bankroto procese leidžia kreditoriams apginti savo teises ir interesus, jei to neįgyvendina bankroto administratorius. Pagal nagrinėtą teismų praktiką matyti, kad teismų suformuluoti išaiškinimai dėl skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumo sampratos yra palankūs kreditoriams. Tačiau šio instituto nauda ne visada yra teigiama. Praktikoje kreditorius gali susidurti su sunkumais surandant trečiąjį asmenį, jei tai juridinis asmuo. Tai lemia papildomas išlaidas, susijusias su ieškinio įteikimu. Dažnai pasitaikanti situacija, kad įmonė nevykdo veiklos, o jos valdymo organai yra nepasiekiami. Tokios įmonės neturi jokio turto, todėl restitucijos taikymas yra neveiksmingas. Todėl įgyvendinant šią teisę svarbu įvertinti visas aplinkybes, susijusias su neteisėto sandorio šalimis, įvertinti kokias pasekmes sukels ieškinio patenkinimas, kad išvengtų bereikalingo bankroto proceso vilkinimo.

Kitos bendrosios kreditorių teisės. Kreditoriai taip pat turi teisę tikslinti ir perleisti kreditorinius reikalavimus, gauti savo reikalavimo patenkinimą, siūlyti sudaryti taikos sutartį. Šios teisės, autorės nuomone, yra aiškios ir nereikalauja esminio nagrinėjimo, todėl darbe nebus detaliau analizuojamos.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis pagal atsakovo bankrutuojančios UAB „Natūralios sultys“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Varta“ ieškinį atsakovui BUAB „Natūralios sultys“ dėl reikalavimo perleidimo sutarties pripažinimo negaliojančia, restitucijos taikymo ir palūkanų priteisimo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-94/2010

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis pagal atsakovo UAB „Marijampolės gelžbetonis“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ieškinį atsakovams BAB „Alytaus tekstilė“, UAB „Marijampolės gelžbetonis“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-15/2010

Taigi apibendrinus visas bendrąsias kreditorių teises, galima daryti išvadą, kad dauguma bendrųjų kreditorių teisių esamas reglamentavimas ir teismų praktikos vienodas aiškinimas tinkamai užtikrina kreditorių interesus, t.y. gina kreditorių ir paties skolininko interesus. Tačiau yra teisių, kurių įgyvendinimas yra problematiškas, todėl jų reglamentavimas turėtų būti tobulinamas. Be to siekiant užkirsti kelia teisių piktnaudžiavimui, siūloma Įmonės bankroto įstatyme įvesti tiesioginį draudimą piktnaudžiauti ir nustatyti baudas.

2.1.2. Specialios kreditorių teisės

Į šią grupę autorė išskyrė tokias teises, kurias pagal Įmonių bankroto įstatymą gali įgyvendinti tik tam tikri kreditoriai. Tokia prerogatyva teikiama kreditoriams, kurių reikalavimai sudaro daugiau nei 10 procentų visų kreditorinių reikalavimų arba kreditoriams, kurių reikalavimai sudaro daugiau nei pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos. Neseniai Įmonių bankroto įstatymas pasipildė nauja norma, kuri suteikia išskirtinę teisę mokesčių administratoriui.

Įskaitymo teisė pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas. Ankstesnėse Įmonių bankroto įstatymo redakcijose buvo draudžiami bet kokie įskaitymai, kadangi tai pažeistų kreditorių lygiateisiškumo principą, kreditorių ir skolininko interesus. Tačiau priėmus pakeitimus, leista daryti mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo vienaarūšius įskaitymus. Dėl šios teisės naujumo teismų praktikos įgyvendinant šią teisę nėra daug. Išnagrinėjus esamą teismų praktiką, nustatyta, kad ginčai įgyvendinat šią teisę kyla dėl netinkamo įskaitymo, nesilaikant vienaarūšio įskaitymo taisyklės.

Vertinant šią normą, kyla klausimas, ar tokia norma nepažeidžia kreditorių lygiateisiškumo principo, kitų kreditorių interesų ir kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo eiliškumo, nustatyto Įmonių bankroto įstatyme. Nors vienaarūšių reikalavimų įskaitymas yra logiškas ir teisingas veiksmas, o valstybės interesai yra išskirtiniai, dėl bankroto proceso specifikos, toks įskaitymas neturėtų būti įgyvendinimas. Autorės nuomone, įskaitymų draudimas, turėtų galioti visiems kreditoriams, tik tuomet būtų užtikrintas kreditorių lygiateisiškumas ir tinkamai įgyvendinami bankroto proceso tikslai.

Teisė kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo. Pagal Įmonių bankroto įstatymą šią teisę gali realizuoti kreditoriai (kreditorius), kurių teismo patvirtinti reikalavimai vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos. Tai nauja norma, todėl trūkstant teismų praktikos sudėtinga nustatyti šios teisės įgyvendinimo niuansus. Ankstesnės redakcijos įstatyme ši teisė buvo suteikta tik kreditorių susirinkimui.

Palyginimui, Latvijos Respublikoje Nemokumo įstatymas⁴⁸ teisę kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo numato tik kreditorių susirinkimui, tačiau pateikti pasiūlymą keisti bankroto administratorių kreditorių susirinkimui turi teisę kiekvienas kreditorius. Autorės nuomone toks reglamentavimas yra logiškas ir neleidžia savivaliauti stambiesiems kreditoriams.

Lietuvoje kreditorių savivalę kontroliuoja teismas. Teismų praktikoje yra pažymėta, kad dėl administratoriaus išskirtinės svarbos bankroto procese tik teismas, laikydamasis teisės norminių aktų reikalavimų, turi teisę skirti administratorių bankroto procese. Bet kurioje bankroto procedūros stadijoje, esant ĮBĮ 11 straipsnio 8 dalyje numatytiems pagrindams, neribojama teisė kelti klausimą, ar bankroto administratorius tinkamai vykdo pavestas funkcijas. Spręsdamas šį klausimą, teismas turi įvertinti visas šiam klausimui teisingai išspręsti reikšmingas aplinkybes, susijusias su bankroto proceso eiga, jos operatyvumu, vykdomų procedūrų skaidrumu, atskirų veiksmų atlikimu, sprendimų priėmimu. Faktinis pagrindas bankroto administratoriaus atstatydinimo klausimo svarstymui teisme gali būti ir atskiro kreditoriaus pateikta informacija. Teismui sprendžiant administratoriaus atstatydinimo klausimą, būtina įvertinti aplinkybes, sąlygojusias kreditoriaus nepasitikėjimą ir tokiu būdu užtikrinti, jog administratorius būtų atstatyditas pagrįstai, o ne vien dėl finansinių reikalavimų daugumą turinčio kreditoriaus valios pakeisti esamą administratorių kitu kreditoriaus siūlomu kandidatu. Bankroto administratoriaus atstatydinimo pagrįstumo klausimą teismas išsprendžia nustatęs, ar yra pagrindas pagal turimus duomenis konstatuoti, jog administratorius netinkamai vykdo savo pareigas.⁴⁹

Taigi nagrinėjama teisė gali būti realizuota, kai bankroto administratorius netinkamai vykdo savo pareigas. Kreditoriaus motyvai kreipiantis į teismą turi būti pagrįsti ir motyvuoti. Ši teisė negali būti naudojama kreditoriaus valiai įgyvendinti, t.y. pakeisti sau palankesnį bankroto administratorių, kadangi tokie veiksmai sąlygotų bankroto proceso uždelsimą ir pažeistų kitų kreditorių interesus. Nors įstatymo normos suteikia kreditoriams galimybę pakeisti bankroto administratorių pagal jų valią, teismai laikosi giezotos pozicijos ir patys nustato, ar atstatydinimas yra pagrįstas. Tokia griežta teismų kontrolė apsaugo kitų kreditorių interesus.

Šiuo metu Įmonių bankroto įstatyme jau yra įvestas nagrinėjamos teisės pakeitimas, kuris įsigalios nuo 2015 metų pradžios. Šiuo pakeitimu kreditoriai turės teisę kreiptis ne dėl

⁴⁸ Latvijas Republika maksātnešpējas likums 26.07.2010. likums "Grozījumi Maksātnešpējas likumā" ("[LV](#)", 33 (4636), 28.02.2012.) [stājas spēkā 01.03.2012.]// <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590>. Prisiūngimo laikas: 2013-03-05

⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus K. Z. atskirąjį skundą UAB Art Galerija „Džuldana“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-1145/2012

administratoriaus pakeitimo, o dėl jo atstatydinimo. Tokia pataisa atitinka formuojamą teismų praktiką.

Kreditoriaus teisė įmokėti teismo nustatytą sumą į teismo depozitinę sąskaitą ir prašyti taikyti supaprastintą bankroto procesą ir kreiptis į teismą su prašymu priteisti įmokėtą sumą iš įmonės vadovo, savininko (ų), dėl to, kad šie, įmonei tapus nemokiai, nepateikė pareiškimo teismui dėl bankroto bylos iškėlimo teismui. Tokia teisė yra nustatyta Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 10, 11 dalyje. Ją įgyvendinti gali tik tas kreditorius, kuris kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškėlimo. Tačiau reikia pažymėti, kad ši teisė praktikoje labai retai naudojama. Tokia situacija susidaro todėl, kad ši norma nėra naudinga kreditoriui, kuriam ir taip yra skolinga įmonė. Įgyvendinant šią teisę įmokėtos sumos išieškojimas iš įmonės vadovo ar savininko (ų) yra sąlyginis, nes, pirma, kreditoriui atsiranda įrodinėjimo našta, kad įmonės vadovas ar savininkas (ai) laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo, antra, nors ir laimėjus bylą prieš įmonės vadovą ar savininką (us) yra didelė tikimybė, kad išieškojimas bus neefektyvus, dėl skolininko turčinės padėties. Esant tokiai situacijai, abejotinas šios normos reikalingumas.

Teisė reikalauti sušaukti kreditorių susirinkimą. Įmonių bankroto įstatymo 22 straipsnio 3 d. nustatyta, kad kreditorius ar kreditoriai, kurių reikalavimo suma vertine išraiška sudaro nemažiau kaip 10 procentų teismo patvirtintų visų kreditorinių reikalavimų sumos, gali reikalauti, kad asmenys, turintys teisę sušaukti kreditorių susirinkimą, sušauktų kreditorių susirinkimą. Kreditorių susirinkimus šaukia teismas, bankroto administratorius arba kreditorių susirinkimo pirmininkas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad minėti asmenys turi teisę, o ne pareigą sušaukti kreditorių susirinkimą, todėl kreditoriaus reikalavimo teisė gali likti neįgyvendinta. Tokią poziciją išreiškia ir Lietuvos apeliacinis teismas: „Pagal Įmonių bankroto įstatymo 22 straipsnio 3 dalį kreditorius (kreditoriai), kurio (kurių) reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 10 procentų šio įstatymo nustatyta tvarka teismo patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos, turi teisę tik reikalauti sušaukti kreditorių susirinkimą, tačiau kreditorių susirinkimus šaukia teismas, administratorius arba kreditorių susirinkimo pirmininkas (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 13 d. nutartis civ. b. 3K-3-409/2009*). Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymi, kad, priešingai nei teigia apeliantas, teismas turi teisę, o ne pareigą sušaukti kreditorių susirinkimą. Todėl nepagrįstas apelianto argumentas, kad teismas negali spręsti dėl kreditorių susirinkimo reikalingumo ar tikslingumo, nes, apelianto nuomone, tik kreditorių susirinkimas turi teisę spręsti, kokie numatomi svarstyti klausimai yra svarbūs ir aktualūs. Pagal įstatymą teismas kontroliuoja

bankroto proceso eigą bei atlieka bankroto teisėtumo priežiūrą. ĮBI detaliai nereglamentuoja situacijos, kai teismas kreditoriaus (kreditorių), turinčio (turinčių) ne mažiau kaip 10 procentų patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos, reikalavimu šaukia kreditorių susirinkimą. Tačiau šiuo atveju teismo vaidmuo yra aktyvus, ir teismas turi teisę, išanalizavęs pareiškėjo pateiktus argumentus, spręsti, ar prašymas sušaukti kreditorių susirinkimą yra pagrįstas”.

Taigi nagrinėjama teisė reikalauti sušaukti kreditorių susirinkimą nėra absoliuti ir dėl bankroto proceso specifikos gali likti neįgyvendinta. Autorės nuomone, toks šios teisės reglamentavimas ir teismų vienodas aiškinimas atitinka bankroto proceso tikslą ir yra teisingas tiek kreditorių interesų atžvilgiu, tiek skolininko interesų atžvilgiu.

Teisė perimti hipoteka ar įkeitimu užtikrintą turtą. Tokią teisę Įmonių bankroto įstatymas suteikia įkaito turėtojui. Įkaito turėtojo finansiniai reikalavimai, pardavus įkeistą įmonės turtą, tenkinami pirmiausia. Pagal įmonių bankroto įstatymo 33 straipsnio 6 dalį, įkaito turėtojas, hipotekos kreditorius ne vėliau kaip per 20 dienų nuo varžytynių dienos gali kreiptis į kreditorių susirinkimą su pasiūlymu perimti šiose varžytynėse neparduotą įkeistą turtą už šiose varžytynėse nustatytą pradinę pardavimo kainą, kai varžytynės neįvyko dėl to, kad pirkėjas per nustatytą terminą nesumoka visos sumos, – už tą kainą, kuria jis buvo perkamas paskelbtose neįvykusiose varžytynėse. Jei perimamo turto kaina yra didesnė negu įkaito turėtojo ir (ar) hipotekos kreditoriaus teismo patvirtinti reikalavimai, susidaręs skirtumas turi būti įmokėtas į bankrutuojančios įmonės sąskaitą ne vėliau kaip per 10 dienų nuo šio turto perdavimo dienos.

LR Civiliniame kodekso 4.170 straipsnio 2 dalyje yra nustatytas imperatyvus draudimas, jog susitarimas perduoti įkeičiamą ar įkeistą daiktą kreditoriui negalioja. Dėl to gali kilti klausimas ar nagrinėjama teisė nepažeidžia LR Civiliniame kodekse nustatyto imperatyvo.

Šios teisės įgyvendinimo sąlygas detalizuoja teismų praktika aiškindama Įmonių bankroto įstatymą ir Vyriausybės 2001 m. liepos 13 d. nutarimu Nr. 831 patvirtintą Bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašą.⁵⁰ Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimą administratorius, kaip varžytynių vykdytojas, neparduotą įkeistą turtą per tris dienas po bet kurių neįvykusių varžytynių raštu pasiūlo perimti įkaito turėtojui, hipotekos kreditoriui: už nustatytą pradinę turto pardavimo kainą, jeigu varžytynės neįvyko dėl to, kad nedalyvavo nė vienas pirkėjas arba nė vienas iš varžytynių dalyvių nepasiūlė lygios ar didesnės už pradinę kainą sumos; už varžytynių laimėtojo pasiūlytą kainą, jeigu laimėtojas laiku nesumokėjo

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 831 „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios 2001, Nr. 58-2090

pasiūlytos kainos arba paaiškėja, kad jis neturėjo teisės dalyvauti varžytynėse (Aprašo 31.1, 31.2 punktai). Pažymėtina, kad įkaito turėtojas, hipotekos kreditorius gali kreiptis į kreditorių susirinkimą su pasiūlymu perimti varžytynėse, į kurias neatvyko nė vienas pirkėjas arba kuriose nė vienas dalyvis nepasiūlė lygios ar didesnės už pradinę kainą sumos, neparduotą įkeistą turtą už nustatytą pradinę pardavimo kainą, o kai varžytynės neįvyko dėl to, jog pirkėjas nesumoka visos sumos, – už tą kainą, kuria jis buvo perkamas paskelbtose neįvykusiose varžytynėse (Įmonių bankroto įstatymo 33 straipsnio 5 dalis). Gavęs minėtą administratoriaus pasiūlymą ar savo iniciatyva, hipotekos kreditoriui paliekama teisė nuspręsti, perimti nuosavybėn neparduotą įkeistą turtą ar to nedaryti. Pasak Aukščiausiojo Teismo šis nuosavybės teisės įgijimo būdas ir sąlygos kreditoriui aiškūs, nes perimamo nuosavybėn turto vertė priklauso nuo varžytynių rūšies (pirmosios ar antrosios) ir jų neįvykimo priežasčių. Reikia atkreipti dėmesį, kad administratoriaus siūlymo hipotekos kreditoriui perimti varžytynėse neparduotą įkeistą turtą kreditorių susirinkimui nereikia tvirtinti, nes nekyla klausimo dėl perimamo turto vertės, tik antrosiose (ar antrųjų varžytynių pakartotinėse) varžytynėse nepardavus įkeisto turto ir įkaito turėtojui, hipotekos kreditoriui atsisakius perimti turtą, turto pardavimo klausimas sprendžiamas kreditorių susirinkime (Įmonių bankroto įstatymo 33 straipsnio 5 dalis, Aprašo 32, 33 punktai). Tada kreditorių susirinkimas gali nutarti, kaip panaudoti bet kurį turtą, tarp jo ir neparduotą bei neperduotą įkaito turėtojui, Aprašo 34 punkte nurodytais būdais.⁵¹

Toks nuoseklus bankroto teisės normose nustatytos įkeisto turto realizavimo tvarkos laikymasis užtikrina įkaito turėtojo, hipotekos kreditoriaus bei kitų kreditorių teises, susijusias su įkeistu turtu, bei sudaro galimybę bankroto procedūrose hipotekos kreditoriui, kurio reikalavimas nepatenkintas (visiškai ar iš dalies) iš įkeisto turto realizavimo, dalyvauti realizuojant kitą skolininko turtą, kaip kreditoriui be privilegijos bendra tvarka. Todėl galima daryti išvadą, kad dėl teisės įgyvendinimo tvarkos reglamentavimo yra tinkamai užtikrinami hipotekos (įkaito) turėtojo interesai. Būtent dėl bankroto proceso specifikos ir griežtos turto realizavimo tvarkos šios teisės įgyvendinimas nepažeidžia LR Civiliniame kodekse nustatyto imperatyvo.

Teisė skųsti nutartis dėl kitų kreditorinių reikalavimų patvirtinimo. Kreditoriaus teisė skųsti nutartis dėl kitų kreditorių reikalavimų patvirtinimo ir atsisakymo patvirtinti atskiruoju skundu. Tokią teisę turi tik kreditorius, kurio patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija 250 litų, su sąlyga, kad nutartimi patvirtintų finansinių reikalavimų suma taip pat viršija 250 litų (LR ĮBĮ 26 str. 6 d.). Kreditoriaus reikalavimo patvirtinimas ar atsisakymas jį tvirtinti lemia ne tik konkretaus

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal BUAB „Belmedas“ administratoriaus prašymą dėl kreditoriaus išbraukimo iš kreditorių sąrašo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-476/2011

kreditoriaus teisę visiškai ar iš dalies gauti savo reikalavimų patenkinimą iš bankrutuojančios įmonės turto, bet turi įtakos ir patvirtintų kreditorių reikalavimų bendrai sumai bei proporcijoms, kuriomis bus tenkinami visų kreditorių reikalavimai.⁵² Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad dėl kreditorinio reikalavimo pagrįstumo poziciją išreiškia tiek bankroto administratorius, tiek teismas, sprenddamas reikalavimo pagrįstumo klausimą *ex officio*. Teismų praktikoje yra suformuluota nuostata, kad „teismas kreditoriaus reikalavimą tvirtina tik tokiu atveju, jei iš byloje esančių duomenų galima prieiti išvada, kad jis pagrįstas įrodymais, kurių nepaneigia kiti įrodymai“,⁵³ todėl kreditorius šią teisę turėtų įgyvendinti racionaliai ir nepiktnaudžiauti šią suteikta teise.

Kitas šios teisės įgyvendinimo aspektas yra kreditoriaus padėtis, kai dėl ginčijamo kreditorinio reikalavimo ar dėl kitų aplinkybių kreditorius į bankroto procesą įstoja vėliau nei kiti kreditoriai. Pažymėtina, kad bankroto proceso nuostatos turi užtikrinti kreditorių lygiateisiškumo principo apsaugą, garantuoti kreditorių lygias galimybes siekti jų reikalavimų patenkinimo, įrodinėti savo reikalavimo pagrįstumą, ginčyti kitų kreditorių reikalavimus.⁵⁴

Taip pat reikėtų pabrėžti, kad kreditorius bankroto procese visas teises įgyja nuo nutarties, kuria patvirtinami jo finansiniai reikalavimai, įsiteisėjimo dienos. Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad nuo kreditoriaus tapimo byloje dalyvaujančiu asmeniu momento jis turi galimybę susipažinti su visomis byloje priimtomis nutartimis, todėl terminas atskirajam skundai paduoti pradedamas skaičiuoti nuo šios dienos. Norint pasiekti bankroto proceso tikslą, kreditoriui, tapus bankroto byloje dalyvaujančiu asmeniu, turi būti suteikiama teisė per septynias dienas apskūsti teismo nutartį, kuria patvirtinti ginčijami kreditorių reikalavimai, jei ja patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų ir skundą paduodančio kreditoriaus patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų (ĮBĮ 26 straipsnio 6 dalis).⁵⁵

Taigi teismų praktikoje yra apibrėžiamas momentas, nuo kurio kreditorius gali apskūsti nutartis dėl kitų kreditorių reikalavimų patvirtinimo. Autorės nuomone, siekiant įvesti teisės normoje aiškumo, dėl ko sumažėtų ginčų teismuose, būtų tikslingą papildyti Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalį, nurodant teismų praktikoje įtvirtinta momentą, nuo kada teisė atsiranda ir terminą, per kurį ją galima realizuoti.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens UAB „Autokausta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-188/2011

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens UAB „Autokausta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-188/2011

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 31 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens akcinės bendrovės „SEB lizingas“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-7-328/2012

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 31 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens akcinės bendrovės „SEB lizingas“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-7-328/2012

Kreditorių, kurių reikalavimas patenkinti neužteko lėšų, teisė nuspręsti ar nurašyti neparduotą ir kreditoriams neperduotą turtą. Autorės nuomone šios teisės įgyvendinimas yra aiškus ir nereikalaujantis detalaus nagrinėjimo, todėl darbe detaliau nagrinėjama nebus.

Apibendrinat kreditorių specialias teises darytina išvada, kad dalis jiems suteiktų teisių yra griežtai ir aiškiai reglamentuotos, o teismų praktika laikosi vienodo aiškinimo. Dėl šių priežasčių kreditorių interesai yra tinkamai užtikrinti. Tačiau Įmonių bankroto įstatyme yra teisių, kurių įgyvendinimas pažeidžia kreditorių interesus arba dėl savo nenaudingumo kreditoriui retai kada įgyvendinamos.

2.2. Kolektyvinės kreditorių teisės

Įprastai bankroto procese dalyvauja daug kreditorių, juos sudaro įmonės darbuotojai, valstybinės įstaigos ir kiti kreditoriai. Todėl bankroto procese būtinas kolektyvinis institutas, kuris atstovautų ir gintų visų kreditorių teises ir interesus. Bankroto proceso tikslas yra patenkinti ne pavienių kreditorių finansinius reikalavimus, o visų kreditorių, todėl esminius klausimus, susijusius su įmone, Įmonių bankroto įstatymas bankroto procese paveda spręsti kreditorių susirinkimui. Aukščiausiasis Teismas kreditorių susirinkimą apibrėžė kaip savotišką kreditorių savivaldos organą, sprendžiantį su bankroto proceso eiga susijusius klausimus.⁵⁶

2.2.1. Kreditorių susirinkimo teisės

Įmonių bankroto įstatymas nustato šias kreditorių susirinkimo teises⁵⁷:

- 1) rinkti kreditorių susirinkimo pirmininką, kuris turi būti tik kreditorius (kai kreditorius – juridinis asmuo, jo įgaliotas atstovas). Kreditorių susirinkimo (kreditorių komiteto) pirmininku negali būti renkamas kreditorius – buvęs įmonės vadovas (neatsižvelgiant į tai, kokių pagrindu ir kada jis buvo atleistas), savininkas ir šiame punkte nurodytų asmenų artimieji giminaičiai, sutuoktiniai ar asmenys, įregistravę savo partnerystę įstatymų nustatyta tvarka;
- 2) spręsti klausimą dėl kreditorių komiteto sudarymo, šį komitetą rinkti, keisti jo sudėtį, perduoti jam visas ar dalį kreditorių susirinkimo teisių;
- 3) nagrinėti kreditorių skundus dėl administratoriaus veiksmų;
- 4) reikalauti, kad administratorius pateiktų savo veiklos ataskaitas, ir jas tvirtinti. Jei kreditorių susirinkimas administratoriaus ataskaitos nepatvirtina, ją gali tvirtinti teismas;
- 5) tvirtinti administravimo išlaidų sąmatą, ją keisti, nustatyti administravimo išlaidų mokėjimo eilę ir tvarką, taip pat tvirtinti įmonės turto pardavimo kainą ir įmonės bankroto proceso metu sudarytas metines finansines ataskaitas (balansą ir pelno (nuostolių) ataskaitą);
- 6) spręsti klausimus dėl ūkinės komercinės veiklos (jos tęstinumo, atnaujinimo, apribojimo, nutraukimo, sąmatos tvirtinimo ir pan.), teikti teismui pasiūlymus dėl įmonės ūkinės komercinės veiklos apribojimų ar nutraukimo bei apribojimų disponuoti įmonės turtu nustatymo;
- 7) nustatyti pagal pareigybes darbuotojų, kurie dirbs įmonės bankroto proceso metu, skaičių;

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis priimta civilinėje byloje pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216// Valstybės žinios. 2001. Nr. [31-1010](#)

8) spręsti klausimą dėl įmonės kolektyvinės sutarties ribojimo;

9) nustatyti administratoriui atlyginimą;

10) įgalioti kreditorių susirinkimo pirmininką įmonės vardu per 10 darbo dienų nuo kreditorių susirinkimo dienos sudaryti su administratoriumi pavidimo sutartį bei kreiptis į teismą dėl administratoriaus pavadavimo jo laikino nedarbingumo metu, jeigu administratorius dėl ligos to negali padaryti pats;

11) nustatyti, kokia tvarka kreditoriai, įmonės savininkas (savininkai) gauna iš administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą;

12) priimti nutarimą dėl taikos sutarties sudarymo;

13) kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo. Kai kreditorių susirinkimas priima nutarimą dėl administratoriaus atstatydinimo ir naujo administratoriaus paskyrimo, kreditorių susirinkimo pirmininkas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šio kreditorių susirinkimo nutarimo priėmimo dienos turi kreiptis į teismą dėl šio administratoriaus atstatydinimo ir pasiūlyti kito administratoriaus kandidatūrą. Kreditorių susirinkimo pirmininkas, gavęs šio įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 24 punkte nurodyto prašymo dėl administratoriaus atstatydinimo kopiją, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šios kopijos gavimo dienos gali pasiūlyti teismui kito administratoriaus kandidatūrą. Teisės aktų nustatyta tvarka sužinojęs, kad administratorius prarado teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ir pagal šio įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 24 punkto nuostatas nesikreipė į teismą dėl jo atstatydinimo, kreditorių susirinkimo pirmininkas per šiame punkte nurodytą terminą turi kreiptis į teismą dėl šio administratoriaus atstatydinimo ir pasiūlyti kito administratoriaus kandidatūrą. Siūlomai kito administratoriaus kandidatūrai turi pritarti kreditorių susirinkimas;

14) išrinkti asmenį pirmininkauti kreditorių susirinkimui, jeigu susirinkime nedalyvauja kreditorių susirinkimo pirmininkas;

15) siūlyti teismui taikyti įmonei likvidavimo procedūrą. Kreditoriai gali priimti sprendimą siūlyti taikyti šią procedūrą jau pirmame kreditorių susirinkime;

16) priimti nutarimus, kuriuos bankroto proceso teisme nagrinėjimo atveju priimtų teismas, jeigu įmonėje bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka;

17) spręsti kitus kreditorių susirinkimo kompetencijai įstatymo priskirtus klausimus, kaip pvz. tvirtinti įmonės turto pardavimo tvarką (LR ĮBĮ 23 str. 1 d. 5 p.) , spręsti dėl įmonės turto nurašymo (LR ĮBĮ 33 str. 7 d.) ir pan.

Visos išvardintos teisės yra įgyvendinamos kreditoriams dalyvaujant, balsuojant ir priimant nutarimus kreditorių susirinkime. Kreditorių susirinkimą dažniausiai šaukia kreditorių susirinkimo pirmininkas, kuris renkamas pirmajame kreditorių susirinkime, arba administratorius, taip pat šaukti kreditorių susirinkimą turi teisę teismas.

Kreditoriaus balsų skaičius kreditorių susirinkime priklauso nuo jo turimų ir teismo patvirtintų kreditorinių reikalavimų dydžio, t.y. balsai paskirstomi procentaliai pagal turimo kreditorinio reikalavimo dydį. Taigi didžiausią įtaką priimamiems sprendimams, įgyvendinant aukščiau išvardintas teises, turi tas kreditorius, kurio finansinis reikalavimas yra didžiausias. Įmonių bankroto įstatyme nurodyta, kad kreditorių susirinkimo nutarimas laikomas priimtu, kai už jį atvirai balsavo kreditoriai, kurių teismo (kai bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka – kreditorių susirinkimo) patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos.

Ypač didelius įgaliojimus kreditorių susirinkimas gauna, kai bankroto procedūros vykdomos ne teismo tvarka.⁵⁸ Tokiu atveju kreditorių susirinkimas ne tik įgyvendina aukščiau paminėtas teises, bet ir atlieka teismo funkcijas.

Kaip jau minėta visos kreditorių teisės įgyvendinamos balsuojant kreditorių susirinkime ir priimant nutarimus. Kiekvienas kreditorius ties kiekvienu sprendžiamu klausimu, nepriklausomai nuo jo reikalavimo dydžio, gali raštu pareikšti savo nuomonę. Pareikštos nuomonės įskaitomos į kreditorių susirinkimo balsavimo rezultatus ir paskelbiamos kreditorių susirinkimo metu. Nutarimai įforminami protokolu. Priimti ir įsiteisėję nutarimai privalomi visiems kreditoriams. Nutarimo apskundimo laikotarpis yra 14 kalendorinių dienų.

Reikia pabrėžti, kad nors įstatymas numato kreditorių susirinkimui (komitetui) plačias teises, bankroto bylą nagrinėjantis teismas, esant pagrindui, turi galią *ipso iure* vertinti bet kurių kreditorių susirinkimo ar kreditorių komiteto nutarimų teisėtumą ir pagrįstumą.⁵⁹

Taigi kreditorių susirinkimui yra suteiktos plačios teisės, kurios įgyvendinamos bendrai, priimant kreditorių nutarimus. Nutarimų priėmimo tvarką griežtai reglamentuoja įstatymas, o jų pagrįstumą ir teisėtumą nustato teismas.

⁵⁸ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R. ir kt. Bankroto teisė pirmoji knyga//Justitia. 2009. P. 253

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis pagal ieškovo AB „Swedbank“ apeliacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 2A-723/2010

Kaip jau minėta, kolektyvinės teisės įgyvendinimas priklauso nuo kreditoriaus reikalavimo dydžio. Kadangi smulkieji kreditoriai negali nulemti sprendimo priėmimo, praktikoje dažniausiai kyla ginčiai tarp pačių kreditorių, be to smulkieji kreditoriai dažniausiai lieka nuskriaustoji pusė.

2.2.2. Balansas tarp stambiųjų ir smulkiųjų kreditorių teisių

Skyriuje Kreditorių klasifikacija autorė nurodė kokiais principais gali būti skirstomi smukieji ir stambieji kreditoriai. Pagrindinė problema tarp stambiųjų ir smulkiųjų kreditorių – tai stambiųjų kreditorių dominavimas priimant sprendimus bankroto procese. Todėl dažniausiai dėl stambiųjų kreditorių pranašumo pažeidžiami smulkiųjų kreditorių interesai. Pagal Įmonių bankroto įstatymą, kaip beje ir daugelyje Europos šalių, lemiamą įtaką teisių įgyvendinime ir sprendimų priėmime turi didžiausią kreditorinį reikalavimą turintis kreditorius. Esant tokiai situacijai stambieji kreditoriai diktuoja bankroto proceso eigą ir lengvai primeta savo valią smulkiesiems kreditoriams. M. V. Teliukina⁶⁰, aptardama smuklių ir stambiųjų kreditorių problemą, pažymėjo, kad stambiaisiais kreditoriais dažniausiai būna juridiniai asmenys, kurių atstovai advokatai ar juristai yra labiau kvalifikuoti, informuoti bei organizuoti. Tuo tarpu smulkieji kreditoriai, kurių gali būti daug ir jų bendra reikalavimų suma sudarytų solidžią daugumą, dažniausiai yra neorganizuoti ir susiskaldę, kas trukdo jiems ginti savo interesus.

Civilinėje teisėje silpnoji šalis dažniausiai yra ginama įstatymo. Deja, dabartinis Įmonių bankroto įstatymas, kaip ir daugelio Europos šalių nemokumą reglamentuojančių įstatymų, neišskiria smuklių kreditorių ir negina jų interesų. Nors iš įstatymo galima išvelgti tam tikrą netiesioginį smuklių kreditorių teisių gynimo būdą – tai teismo veikimas *ex officio* bankroto procese. Tačiau dėl įstatymo suteiktų plačių teisių stambiems kreditoriams ir galimai ne visada aktyvaus teismo vaidmens, minėtas būdas nepakankamai apsaugo smulkiųjų kreditorių interesus. Galiojanti sistema, kai visais bankroto proceso klausimais, t.y. įgyvendinant kreditorių susirinkimui suteiktas teises, lemiamą balsą turi stambieji kreditoriai (dažniausiai tai būna vienas stambus kreditorius), autorės nuomone, neatitinka kreditorių lygiateisiškumo principo ir pažeidžia smulkiųjų kreditorių teises ir interesus.

M. V. Teliukina sprendama stambiųjų ir smulkiųjų kreditorių problemą siūlo smulkiesiems kreditoriams suteikti daugiau balsų, sprendžiant tam tikrus klausimus, taip pat įvesti smulkiesiems

⁶⁰ Телиукина М. В. Основы конкурсного права. Москва: Волтерс Клувер, 2004. Р. 157

kreditoriams supaprastintą skundų pateikimo ir nagrinėjimo tvarką.⁶¹ Tačiau autorės nuomone, tokie sprendimai galėtų pažeisti kreditorių lygiateisiškumo principą.

Autorės nuomone, smulkiųjų kreditorių teisių apsauga yra būtina ir tai galima būtų įgyvendinti įvedus privalomą kreditorių komiteto instituciją, sprendžiant tam tikrus klausimus, pvz. turto pardavimo, administravimo išlaidų ir pan. Į komiteto sudėtį privalomai turėtų įeiti vienas iš smulkiųjų kreditorių atstovų ir darbuotojų atstovas. Tokiu būdu būtų užtikrintas visų kreditorių lygiateisiškumo principas ir sumažėtų stambiųjų kreditorių piktnaudžiavimas teisėmis.

2.2.3. Kreditorių komiteto teisės

Esant labai dideliame kreditorių skaičiui, juos visus sukviesti ir tinkamai įgyvendinti kreditorių susirinkimui suteiktas teisės yra sudėtinga, todėl Įmonių bankroto įstatymas numato galimybę rinkti kreditorių komitetą, kuris atstovautų ir gintų visų kreditorių interesus. Kreditorių komitetas gina ir atstovauja kreditorių interesus laikotarpiais tarp kreditorių susirinkimų (ĮBĮ 25 str. 2 d.).

Kreditorių komiteto teisės nustato kreditorių susirinkimas. Dažniausiai kreditorių komitetas įgyvendina daugumą kreditorių susirinkimui priskirtų teisių, tačiau skiriasi šių teisių įgyvendinimo tvarka.

Kreditorių komitetą renka kreditorių susirinkimas, ir jis gali būti renkamas bet kuriame kreditorių susirinkime. Komitetą pagal Įmonių bankroto įstatymo 25 str. 1 d. turi sudaryti nemažiau kaip 5 nariai ir bent vienas iš jų turi atstovauti įmonės darbuotojų interesus. Tokia norma gina silpniausią pusę, kadangi įmonės darbuotojų kreditoriniai reikalavimai dažniausiai nėra dideli.

Kreditorių komitetas, įgyvendindamas jam suteiktas teisės, balsuoja ir priima nutarimus kreditorių komiteto posėdžiuose. Kreditorių komiteto posėdžiams vadovauja kreditorių komiteto pirmininkas, kuris yra ir turi būti kreditorių susirinkimo pirmininkas. Nutarimai priimami paprastos balsų daugumos principu, kiekvienas narys turi po vieną balsą. Apie priimtus nutarimus kreditorių komitetas privalo informuoti kiekvieną kreditorių. Kreditorių komiteto nutarimai privalomi visiems kreditoriams.

Įstatymas nereglamentuoja kada turi būti renkamas komitetas, tai palikta kreditorių nuožiūrai, tačiau praktikoje komitetas dažniausiai renkamas, kai kreditorių skaičius būna pakankamai didelis, dėl ko yra sudėtinga surinkti visus kreditorius. Autorės nuomone, komitetą būtų protinga rinkti, kai įmonės bankroto byloje yra daugiau nei 10 kreditorių.

⁶¹ Тельюкина М. В. Основы конкурсного права. Там же. Р. 158

Kreditorių komiteto institucija yra teigiamas dalykas bankroto procese, kadangi dažniausiai sušaukti kreditorių komiteto posėdį yra lengviau ir reikalinga mažiau sąnaudų, sprendimai priimami operatyviau ir greičiau, kas užtikrina greitą ir efektyvą bankroto procesą. Taip pat dėl kreditorių komiteto posėdžiuose įtvirtintos balsavimo sistemos labiau apsaugomi visų kreditorių interesai.

Įvedus privalomą kreditorių komiteto instituciją tam tikroms teisėms įgyvendinti, pvz. dėl administratoriaus pakeitimo, įmonės turto realizavimo klausimais ir pan., būtų apsaugoti smulkesnių kreditorių interesai ir užtikrintas kreditorių lygiateisiškumo principas.

3. KREDITORIŲ PAREIGOS

Įmonių bankroto įstatyme tiesiogiai ir detaliam nustatytos kreditorių teisės, tačiau nėra išskirtos pareigos. Kaip teigia profesorius habilituotas daktaras Alfonsas Vaišvila, teisė, atskirta nuo pareigos, virstų privilegija, o pareiga be teisės – prievole.⁶² Taigi teisės yra neatskiriamos nuo pareigų, ir nors tai yra taisyklė, kuri eina savaimė šalia teisių ir turi būti suprantama tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai, autorės nuomone, siekiant prevencijos prieš piktnaudžiavimą teisėmis Įmonių bankroto įstatyme šalia kreditoriaus teisių turėtų būti išskirtos ir kreditorių pareigos.

Atsižvelgiant į LR CK nustatytus bendruosius principus, kiekvienas kreditorius tiek teisminiame, tiek neteisminiame bankroto procese, įgyvendindami jiems suteiktas teises, turi laikytis sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principų, nepiktnaudžiauti jiems suteiktomis teisėmis.

Kadangi teisminis bankroto procesas iš esmės vyksta pagal LR Civilinio proceso taisykles, kiekvienas kreditorius privalo elgtis sąžiningai, rūpintis greitai išnagrinėti bankroto bylą, rūpestingai ir laiku pateikti teismui įrodymus ir argumentus, kuriais grindžia savo poziciją⁶³.

Išnagrinėjus kreditorių teises galima konstatuoti, kad kiekviena kreditoriaus teisė, ją realizuojant, sukelia ir tam tikras pareigas. Todėl atsižvelgiant į Įmonės bankroto įstatymo normas ir nagrinėtas kreditorių teises galima būtų išskirti tokias pareigas:

- pareiga bendradarbiauti;
- pareiga naudotis įstatymo suteiktomis teisėmis protingai ir sąžiningai, nepiktnaudžiaujant jomis;
- pareiga elgtis taip, kad procesas vyktų greitai ir ekonomiškai;
- pareiga rūpintis ir domėtis bankroto proceso eiga;
- pareiga tikslingai naudoti gautą informaciją apie bankrutuojančią įmonę;
- pareiga laikytis ir nepažeisti Įmonių bankroto įstatyme nustatyto reikalavimų tenkinimo eiliškumo.
- pareiga laikytis par conditio creditorum (kreditorių lygiateisiškumo) principo bankroto procese.

Pareiga bendradarbiauti. Pareiga bendradarbiauti yra įtvirtinta tiek LR CK, tiek LR CPK. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs, kad bankroto procese šalių santykiai turi būti

⁶² Vaišvila A. Teisės teorija// Justitia. 2000. P. 96

⁶³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R. ir kt. Bankroto teisė pirmoji knyga//Justitia. 2009. P. 251

grindžiami bendradarbiavimo (kooperavimosi) principu, šalys turi padėti vienai kitai įgyvendinti savo teises bei vykdyti pareigas⁶⁴. Pareigos bendradarbiauti laikymasis užtikrina dalykišką ir sklandų bendravimą su administratoriumi bei teismu, operatyvų, ekonomišką ir koncentruotą bankroto procesą. Laikantis kooperacijos principo yra apsaugomi pačių kreditorių interesai. Laikydamosis bendradarbiavimo pareigos kreditorius privalo sudaryti tinkamas sąlygas administratoriui ir teismui vykdyti savo funkcijas, netrukdyti bankroto proceso eigai, pateikti visą jam žinomą informaciją, kooperuotis su kitais kreditoriais. Kitaip tariant, tai geranoriškas komunikavimas su kitais bankroto proceso subjektais.

Pareiga naudotis įstatymo suteiktomis teisėmis protingai ir sąžiningai, nepiktnaudžiaujant jomis. Kreditorius įgyvendindamas įstatymo jam suteiktas teises privalo elgtis sąžiningai ir protingai, jo teisių įgyvendinimas neturi pažeisti kitų kreditorių ir paties skolininko interesų. Sąžiningumas gali būti vertinamas objektyviai ir subjektyviai. Objektyviai vertinant, kreditoriaus sąžiningas elgesys gali būti vertinamas pagal jo galėjimą ir turėjimą žinoti, privalėjimą veikti ar neveikti. Subjektyviai vertinant, kreditoriaus sąžiningas elgesys vertinamas pagal tam tikrą situaciją, jo gebėjimus ir pan.

Analizuojant įstatymų nustatytas kreditorių teises pastebėta, kad kreditoriai, siekdami savo tikslų, galimai piktnaudžiauja jiems suteiktomis teisėmis. Įmonių bankroto įstatyme nėra tiesioginio draudimo piktnaudžiauti suteiktomis teisėmis, tačiau LR CPK numato draudimą piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis. Piktnaudžiavimu teise laikomas piktavališkas šalies elgesys, kai šalis įgyvendina savo turimą teisę vien tam, kad sukeltų nuostolių kitai šaliai, siekdama turimos teisės paskirčiai priešingų tikslų, arba kai teisės įgyvendinimas nėra proporcingas siekiamam rezultatui.⁶⁵ Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog LR CPK 95 straipsnio 1 dalyje yra numatytos dvi būtinos sąlygos (*conditio sine qua non*) pripažinti asmenį piktnaudžius procesinėmis teisėmis: šalies nesąžiningumas ir ieškinio nepagrįstumas jį pateikiant teismui. Be to, piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis tam tikrais atvejais laikytini šalies veiksmai naudojantis tokiomis teisėmis ne pagal jų paskirtį, ne pagal civilinio proceso tikslus arba kai tokiais veiksmais sąmoningai sukeliama kitai proceso šaliai esminė žala.⁶⁶ Tačiau praktikoje, retai kada nustatomas piktnaudžiavimo faktas. Nagrinėjant teismų praktiką, matyti, kad dauguma skundų yra atmetami kaip nepagrįsti ir dažniausiai yra tik bankroto proceso vilkinimo priežastis. Panašus požiūris yra ir Italijoje,

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonės“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-234/2011

⁶⁵ Drazdauskas S. Sąžiningumo principas Lietuvos sutarčių teisėje/http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2167795. P. 8. Prisijungimo laikas 2013-04-22.

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo UAB „Oruva“ ir Ko“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-224/2005

Vokietijoje, Austrijoje, kai piktnaudžiavimu teise laikomas toks elgesys, kai įgyvendinant teisę sąmoningai siekiama daryti žalą kitam asmeniui, t.y. teise naudojamosi vieninteliu tikslu – pakenkti kitam asmeniui. Tuo tarpu, pavyzdžiui, pagal Luizianos teisę, net jei ketinimo daryti žalą nėra, tačiau teisė įgyvendinama neturint teisėto ir rimto intereso, toks elgesys vertinamas kaip piktnaudžiavimas teise.⁶⁷ Autorės nuomone, jei asmens elgesys būtų vertinamas ne vien kaip sąmoningas siekimas daryti žalą kitam asmeniui, nepagrįstų skundų ir prašymų sumažėtų.

Reikia pažymėti, kad šiuo metu Įmonių bankroto įstatyme yra įvestas tam tikras procesinių dokumentų apskundimo ribojimas, tai numatyta šio įstatymo 26 straipsnio 6 dalyje. Šioje dalyje sakoma, kad nutartis dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti atskiruoju skundu gali skųsti tik administratorius ir kreditoriai, kuriems jos priimtos. Kiti kreditoriai šias nutartis gali skųsti tik jeigu jomis patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų ir skundą paduodančio kreditoriaus patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų. Logiškas ir teisingas ribojimas yra, kada nutartis dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti atskiruoju skundu gali skųsti tik administratorius ir kreditoriai, kuriems jos priimtos. Tačiau teisė skųsti nutartis visiems kreditoriams, kurių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų, atveria kelią nepagrįstų skundų lavinai. Todėl, autorės nuomone, reikėtų didinti ribojimus kitiems kreditoriams skųsti nutartis dėl kitų kreditorių finansinio reikalavimo pagrįstumo. Taip pat reikia pabrėžti, kad apskundimo teisė suteikta bankroto administratoriui, kurio pareiga ginti visų kreditorių interesus.

Nagrinėjant kreditorių teises, pastebėta, kad kreditoriai piktnaudžiauja teise į informaciją bei teise apskųsti kreditorių susirinkimų nutarimus. Šioms teisėms įgyvendinti nėra nustatyta jokių ribojimų ar tvarkų, ir jų įgyvenimas priklauso tik nuo kreditorių. Nagrinėjant teismų praktiką nustatyta, kad dėl nepagrįstų skundų yra užtęsiamas bankroto procesas, padidėja bankroto proceso sąnaudos, ir dėl to nukenčia kitų kreditorių interesai. Pasiūlymai, kaip sumažinti kreditorių piktnaudžiavimą jiems suteiktomis teisėmis, šiame darbe buvo aptarti nagrinėjant atskiras kreditorių teises.

Pareiga elgtis taip, kad procesas vyktų greitai ir ekonomiškai. Ši pareiga reiškia, kad kreditorius bankroto procese turi veikti protingai, rūpestingai ir apdairiai, siekti greito ir ekonomiško bankroto proceso. Bankroto proceso paskirtis ir tikslas – per įstatyme nustatytą bankroto procedūrą vykdymą užtikrinti, kad būtų visiškai arba iš dalies patenkinti įrodymais pagrįsti bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimai ir apsaugoti bankrutuojančios įmonės interesai. Bankroto procesas

⁶⁷ Pagal Drazdauskas S. Sąžiningumo principas Lietuvos sutarčių teisėje/http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2167795. P. 9. Prisijungimo laikas 2013-04-22

turi būti ekonomiškas, koncentruotas, vykdomas greitai, laikantis teisės aktų nustatytos tvarkos. Kreditorių susirinkimai – bankroto procedūros sudėtinė dalis, todėl tie patys principai taikytini ir šiai procedūrai.⁶⁸ Kreditorius ir kreditorių susirinkimas, įgyvendindami savo teises, turi siekti greito, ekonomiško, koncentruoto bankroto proceso. Tai gali pasireikšti per kreditorių susirinkimus ir jų priimamus nutarimus, pvz., priimant sprendimus dėl turto pardavimo, administravimo išlaidų patvirtinimo ir pan., taip pat neapsunkinti ir neužtęsti bankroto proceso nepagrįstais skundais ir prašymais. Ši pareiga neatsiejama su pirmiau paminėtomis pareigomis bendradarbiauti ir elgtis sąžiningai. Tik šių pareigų visuma užtikrins greitą, ekonomišką ir koncentruotą bankroto procesą.

Pareiga rūpintis ir domėtis bankroto proceso eiga. Kiekvienas kreditorius, įgyvendindamas jam suteiktas teises, turi pareigą rūpintis ir domėtis bankroto proceso eiga. Tokia pareiga gali būti realizuojama dalyvaujant kreditorių susirinkimuose, gaunant informaciją iš bankroto administratoriaus. Išanalizavus kreditorių teises, galima teigti, kad ši pareiga kyla būtent iš teisės dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir teisės gauti informaciją apie bankroto proceso eigą. Kaip jau minėta, kiekviena teisė sukuria tam tikrą pareigą, todėl kreditoriai bankroto procese privalo būti aktyvūs ir domėtis bankroto procesu, toks jų elgesys sąlygos greitą ir ekonomišką procesą. Analizuojant kreditorių teises nustatyta, kad kreditoriai ne visada laikosi šios pareigos, todėl dažnai yra vilkinamas bankroto procesas. Kreditorius nesilaikydamas šios pareigos yra atsakingas už atsirandančias pasekmes. Tai patvirtina teismų formuojama praktika, kuomet yra atmetami tokių kreditorių skundai: „L. B., pasirašęs įgaliojimą, BUAB „Arbonetas“ bankroto procesu visiškai nesidomėjo, nors žinodamas, kad įgaliojimas negalioja ir būdamas atidus bei rūpestingas, privalėjo tai daryti. Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes, nutarties bankroto procese skundimas praėjus gerokai daugiau ne pusei metų nuo jos priėmimo, nagrinėjamu atveju prieštarautų bankroto proceso operatyvumo principui ir kartu visų įmonės kreditorių interesams kuo greičiau patenkinti bent dalį reikalavimo.“⁶⁹ Taigi galima daryti išvadą, kad laikantis šios pareigos yra užtikrinami ne tik kitų kreditorių interesai, bet ir paties kreditoriaus.

Pareiga tikslingai naudoti gautą informaciją apie bankrutuojančią įmonę. Kreditorius gautą informaciją apie bankrutuojančią įmonę turi naudoti tik bankroto procesui, neatskleisti gautos informacijos apie bankrutuojančią įmonę tretiesiems asmenims ir nenaudoti šios informacijos savo interesams patenkinti. Lietuvos teismų praktikoje pažymima, kad kreditorių teisės susipažinti su

⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „Property entrust“ atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1211/2010

⁶⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje pagal L. B. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1696/2010

bankrutuojančios įmonės informacija negali būti absoliutinamos. Turi būti išlaikoma tiek bankrutuojančios įmonės, tiek kreditorių interesų pusiausvyra, kad kreditoriai nepiktnaudžiautų jiems suteikta teise susipažinti su bankrutuojančios įmonės informacija ir gautos informacijos nepanaudotų priešingai bankrutuojančios įmonės interesams.⁷⁰ Įmonių bankroto įstatymas tiesiogiai nenumato kreditorių teisės susipažinti su įmonės konfidencialia informacija, todėl Lietuvos teismai pažymi, kad Įmonių bankroto įstatymo nuostatas, numatančias tiek kreditorių teises, tiek kreditorių susirinkimo teises, reikia vertinti kompleksiskai, neatsiejant vienu nuo kitų, o tuo pačiu visos nuostatos turėtų būti vertinamos pačio bankroto proceso tikslo kontekste.⁷¹

Jei įmonė bankroto proceso metu vykdo komercinę veiklą ir jos veiklos procesas ar šio proceso metu sukurtas produktas yra patentuotas, kreditoriams būtų tikslinga nustatyti susipažinimo su konfidencialia informacija tvarką. Ir jei ši tvarka būtų pažeista, ginti įmonės interesus per Konkurencijos teisę. Priešingu atveju, kai įmonėje jau būtų priimtas sprendimas dėl jos likvidavimo ir įmonė neturėtų tokio turto, kurio vertė galėtų sumažėti dėl atskleistos informacijos, tokios tvarkos nustatymas būtų tik kreditorių teisės į informaciją ribojimas. Reikia pažymėti, kad kiekvienu atveju įgyvendinant teisę į informaciją turi būti išlaikoma kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesų pusiausvyra. Nei vieno iš jų interesai negali būti pažeidžiami.

Taigi kreditorius, įgyvendindamas teisę į informaciją, neturi piktnaudžiauti jam suteikta teise, turi elgtis taip, kad nepažeistų kitų kreditorių ir įmonės interesų. Kreditoriui, kuris piktnaudžiauja gauta informacija, turi būti taikoma teisinė atsakomybė.

Pareiga laikytis ir nepažeisti Įmonių bankroto įstatyme nustatyto reikalavimų tenkinimo eiliškumo. Įmonių bankroto įstatymo 35 straipsnyje yra griežtai nustatyta kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo tvarka ji aptarta šio darbo pirmoje dalyje, nustatant kreditorių klasifikaciją. Reikia pažymėti, kad Įmonių bankroto įstatymas turi viršenybę bendrųjų teisės normų atžvilgiu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad patvirtinus kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę pagal Įmonių bankroto įstatymo reikalavimus, visų tos pačios eilės kreditorių reikalavimai tenkinami proporcingai pagal lėšas, gautas pardavus likviduojamos dėl bankroto įmonės turtą, taip užtikrinamas kreditorių lygiateisiškumas į jų reikalavimų patenkinimą. Joks

⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo L. G. atskirąjį skundą UAB „Prof-T“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-1087/2012

⁷¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo L. G. atskirąjį skundą UAB „Prof-T“ bankroto byloje. Tas pats.

kreditorius neturi teisės gauti finansinių reikalavimų patenkinimą kitokia, nei nustatyta Įmonių bankroto įstatyme, reikalavimų tenkinimo tvarka.⁷²

Įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, kad kitų įstatymų nuostatos, reglamentuojančios įmonių veiklą, kreditoriaus teisę į reikalavimų tenkinimą, kreditoriaus teisę imtis priemonių skoloms išieškoti, priešpriešinių vienaarūšių reikalavimų įskaitymą, išskyrus nustatytąjį Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatyme, mokesčius ir kitas privalomąsias įmokas ir jų administravimą bankroto proceso metu, įmonėse taikomos tiek, kiek jos neprieštarauja šio įstatymo nuostatoms. Lietuvoje bankrutavus kelioms kredito įstaigoms paėiliui, kilo klausimas dėl diferencijuoto reglamentavimo tarp LR Bankų įstatymo nuostatų, numatytų šio įstatymo 87 straipsnyje, ir Įmonių bankroto įstatyme numatyto reikalavimų tenkinimo eiliškumo. LR Bankų įstatymo 87 straipsnio 2 dalis numato: „Antrąja eile tenkinami valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas reikalavimai dėl išlaidų, susijusių su draudimo išmokų banko indėlininkams ar investuotojams, nurodytiems Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme, išmokėjimu“⁷³. Būtent dėl šio straipsnio grupė seimo narių kreipėsi į Konstitucinį teismą teigdami, kad: „Diferencijuotas teisinis reguliavimas bankrutuojančio banko kreditorių atžvilgiu galimai pažeidžia Konstitucijos 23, 29 bei 46 straipsniuose įtvirtintas kreditorių teises, o taip pat konstitucinį teisinės valstybės principą.“⁷⁴ Pažymėtina, kad LR Konstitucijos 23 straipsnis užtikrina nuosavybės neliečiamumą, 29 straipsnis numato, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, o 46 straipsnis numato, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva, valstybė remia visuomenei naudingas ūkinės pastangas ir iniciatyvą, valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę, valstybė gina vartotojo interesus.⁷⁵ Autorė pritaria tokiai pozicijai, kadangi toks diferencijavimas pažeidžia kitų kreditorių interesus. Šiuo metu yra priimtas Konstitucinio teismo sprendimas priimti nagrinėti minėtą klausimą.

Pareiga laikytis par conditio creditorum (kreditorių lygiateisiškumo) principo bankroto procese. Nagrinėjant kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimą, o būtent teisių balanso tarp smulkių ir stambių kreditorių problemą, nustatyta, kad stambieji kreditoriai, įgyvendindami

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovės J. G.kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-230/2008

⁷³ Lietuvos Respublikos Bankų įstatymas, 2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085// Valstybės žinios 2004. Nr. [54-1832](#)

⁷⁴ Seimo narių grupės prašymas ištirti teisės aktų atitikimą Lietuvos Respublikos konstitucijai. 2012-01-23 Nr. S-2012-479, Vilnius// http://www.lrkt.lt/Prasymai/1_2012.htm. Prisijungimo laikas: 2013-04-24

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. spalio 25 d.// Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30)

jiems suteiktas teisės, pažeidžia smulkiųjų kreditorių interesus, o esamas teisių reglamentavimas tam neužkerta kelio. Tokiu būdu yra pažeidžiamas *par conditio creditorum* (kreditorių lygiateisiškumo) principas. Apie šios problemos galimą sprendimo būdą, įvedant privalomą kreditorių komiteto instituciją, aprašyta ankstesniame skyriuje.

Par conditio creditorum (kreditorių lygiateisiškumo) principas laikomas pagrindiniu bankroto procese. Visa bankroto esmė paremta šiuo principu, nes tik esant kreditorių lygiateisiškumui yra užtikrinami visų kreditorių interesai, nepriklausomai nuo jų finansinio reikalavimo dydžio. Bankroto procesu siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių interesus, o visų kreditorių, kurių reikalavimai patvirtinti bankroto procese, interesus.

Pagal esamą reglamentavimą stambieji kreditoriai turi akivaizdų pranašumą prieš smulkiuosius. Esant tokiai situacijai turi būti užtikrinta smulkiųjų kreditorių interesų apsauga. Stambieji kreditoriai, veikdami bankroto procese, t.y. įgyvendindami savo teises ir siekdami patenkinti savo interesus, privalo laikytis *Par conditio creditorum* (kreditorių lygiateisiškumo) principo.

Įmonių bankroto įstatyme kreditorių lygiateisiškumą įtvirtina tokios normos kaip visų prievolių sustabdymas po bankroto bylos iškėlimo, įskaitymų draudimas, kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas ir pan.

Šiuo metu Konstituciniame teisme yra sprendžiamas klausimas ar mokesčių administratoriui suteikta išimtis daryti įskaitymus neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam lygiateisiškumo principui ir ar pačių įskaitymų draudimas neprieštarauja konstitucijai. Dėl mokesčių administratoriui suteiktos išimtinės teisės daryti įskaitymus autorė pasisakė analizuodama šią teisę antroje darbo dalyje. Tuo tarpu visiškai panaikinus reglamentavimą Įmonių bankroto įstatyme dėl įskaitymų draudimo, autorės nuomone, būtų pažeistas kreditorių lygiateisiškumo principas, kadangi įmonės debetiniai įsiskolinimai yra laikomi bankrutuojančios įmonės turtu, todėl pagal bankroto proceso esmę ir *Par conditio creditorum* (kreditorių lygiateisiškumo) principą visas įmonės turtas turi būti padalintas kreditoriams proporcingai.

Taigi, nors kreditorių pareigos nėra tiesiogiai apibrėžtos įstatyme, kreditoriai, įgyvendindami teises, turi ir pareigas, kurias, autorės nuomone, būtų tikslinga įtvirtinti įstatyme šalia išvardintų teisių. Tokiu būdu būtų skatinamas atsakingesnis kreditorių požiūris įgyvendinant teises, be to, tai būtų palengvinimas kreditoriams, kurie gina savo interesus nuo kitų kreditorių piktnaudžiavimo teisėmis. Reikia pažymėti, kad kreditorius, veikdamas bankroto procese, privalo laikytis LR civiliniame kodekse nustatytų taisyklių ir bendrųjų civilinėje teisėje įtvirtintų principų.

IŠVADOS

Darbe iškeltas tikslas atskleisti, apibūdinti ir išanalizuoti kreditorių teisių ir pareigų ypatumus įmonių bankroto procese yra pasiektas, įvykdyti darbo uždaviniai. To pasėkoje iš dalies yra paneigiama darbe iškelta hipotezė, kad LR Įmonių bankroto įstatyme numatytas kreditorių teisių ir pareigų reglamentavimas bankroto procese tinkamai užtikrina jų interesų apsaugą. Išanalizavus kreditorių teises ir pareigas, galima teigti, kad esamas teisių ir pareigų reglamentavimas tik iš dalies užtikrina kreditorių interesų apsaugą. Apibendrinant darbo rezultatus, darytinos tokios išvados:

1. Tiek bankroto teisėje, tiek prievolių teisėje, kreditoriaus sąvoka siejama su reikalavimo teise. Kreditorių pagal jo statusą ir suteikiamas teises bankroto procese galima vadinti bankroto proceso šeiminku, o ypač neteisminio bankroto atveju. Kreditoriumi bankroto procese laikomas toks asmuo, kuris turi reikalavimo teisę, ir ši teisė yra patvirtinta teismo arba, neteisminio bankroto atveju, kreditoriaus susirinkimo. Taigi bankroto procese kreditorius įgyja visas teises ir pareigas tik po oficialaus patvirtinimo.
2. Kreditoriais bankroto procese gali būti fiziniai asmenys, viešieji ir privatūs juridiniai asmenys, kurių reikalavimo teisė kilusi iš tam tikro teisinio santykio. Kreditorius būtų teisingiausia skirstyti pagal jų reikalavimo tenkinimo eiliškumą, išskiriant juos į privilegijuotus ir įprastus, toks skirstymas yra aiškus padeda suklasifikuoti įmonių bankroto įstatyme nustatytas kreditorių teises. Nemažiau svarbus klasifikavimas, nagrinėjant kreditorių teises, yra kreditorių skirstymas į stambius ir smulkius pagal jų turimus finansinių kreditorinių reikalavimų dydžius.
3. Kreditorių teisės pagal jų įgyvendinimą šiame darbe skirstomos į individualias ir kolektyvines. Individualios teisės dar skirstomos į bendrąsias ir specialias, o kolektyvinės – į kreditorių susirinkimo ir kreditorių komiteto teises.
4. Kreditorių teisių įgyvendinimo problemos egzistuoja tik teisminiame bankroto procese, kadangi neteisminis bankrotas vyksta taikiai kreditorių sutarimu.
5. Nagrinėjant bendrąsias individualias kreditorių teises, nustatyta, kad dalis kreditorių teisių teismų praktikoje aiškinamos vienodai, ginant kreditorių ir pačio skolininko interesus, todėl yra tinkamai užtikrinami kreditorių interesai. Tačiau yra teisių, kurių reglamentavimą reikėtų tobulinti. Pagrindinės šių teisių įgyvendinimo problemos yra piktnaudžiavimas jomis,

sudėtingas ir ilgas įrodinėjimo procesas, ne visada naudingos pasekmės kreditoriui. Šių problemų galimas sprendimų būdas, tai teisės normų papildymas, naujų normų sukūrimas ir įgyvendinimo tvarkos reglamentavimas.

6. Išnagrinėjus specialias kreditorių teises, nustatyta, kad dauguma šių teisių yra griežtai ir aiškiai reglamentuotos. Teismų praktika laikosi vienodo aiškinimo. Dėl šių priežasčių kreditorių interesai yra tinkamai užtikrinti. Tačiau yra tam tikrų teisių, kurių reglamentavimą reikėtų papildyti, siekiant įvesti aiškumą ir taip sumažinti ginčus teismuose. Yra teisių, kurių įgyvendinimas pažeidžia kitų kreditorių interesus. Taip pat teisių, kurių realizavimas yra nenaudingas kreditoriui. Tokių teisių reglamentavimą autorė siūlo panaikinti.
7. Kolektyvinės teisės įgyvendinamos per kreditorių susirinkimą ar(ir) kreditorių komitetą, priimant nutarimus. Nutarimų priėmimo tvarka griežtai reglamentuota, o jų pagrįstumą ir teisėtumą gali įvertinti tik teismas. Taigi kreditoriai įstatymo nustatytas teises įgyvendina balsuodami kreditorių susirinkime. Balsų skaičius priklauso nuo kreditoriaus reikalavimo dydžio.
8. Dėl įtvirtintos kreditorių susirinkime nutarimų priėmimo tvarkos ir balsų paskirstymo, stambieji kreditoriai dažniausiai primeta savo valią smulkiesiems kreditoriams, dėl ko nukenčia smulkiųjų kreditorių interesai. Kitaip yra, kai yra išrenkamas kreditorių komitetas, kadangi į jo sudėtį privalo įteiti darbuotojo atstovas, o nutarimai priimami paprasta balsų dauguma, t. y., kiekvienas narys turi po vieną balsą. Tačiau kreditorių susirinkimas pats sprendžia, kokias teises suteikti kreditorių komitetui.
9. Kreditorių pareigos, skirtingai nuo teisių, nėra išskirtos Įmonių bankroto įstatyme. Išnagrinėjus teisės aktus ir kreditorių teises, galima išskirti tokias kreditorių pareigas: pareiga bendradarbiauti, pareiga naudotis suteiktomis teisėmis sąžiningai ir protingai, nepiktnaudžiaujant jomis; pareiga veikti taip, kad procesas vyktų greitai ir ekonomiškai; pareiga rūpintis ir domėtis bankroto proceso eiga; pareiga tikslingai naudoti gautą informaciją apie bankrutuojančią įmonę; pareiga laikytis ir nepažeisti Įmonių bankroto įstatyme nustatyto reikalavimų tenkinimo eiliškumo; pareiga laikytis par *conditio creditorum* (kreditorių lygiateisiškumo) principo bankroto procese.

SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

1. Įgyvendinant teisę į informaciją įvesti privalomą tam tikros informacijos viešumą, pavyzdžiui, pagrindinių bankroto byloje priimtų procesinių dokumentų talpinimas internetinėje erdvėje, taip pat kreditorių susirinkimo protokolų talpinimas, suteikiant prieigą tik įmonės kreditoriams. Taip pat siūloma suvienodinti ir reglamentuoti informacijos teikimo tvarką, pavyzdžiui, įvedant bendras taisykles, kuriose būtų nustatyti informacijos pateikimo būdai, atsižvelgiant į jos apimtį, sąnaudų apmokėjimas tam tikrais atvejais, taip pat gali būti nustatyti prašymo kriterijai (prašymo apibrėžtumas ir konkretumas), pavyzdinė prašymo formuluotė, kurioje privaloma nurodyti prašomos suteikti informacijos pobūdį, dominančių duomenų kriterijus ar laikotarpį ir pan.
2. Išnagrinėjus kreditorių teisę į žalos atlyginimą, autorės nuomone, siekiant, kad praktikoje būtų išvengta ginčų ir teisės norma būtų aiškesnė, tikslinga patikslinti Įmonių bankroto įstatymo 8 straipsnį įvardijant subjektus, kurie gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Siūloma pakeisti 8 straipsnio 4 dalį ir išdėstyti ją taip: „Įmonės vadovas ar kitas asmuo (asmenys), įmonėje turintis teisę priimti atitinkamą sprendimą, privalo padengti žalą, kurią kreditoriai patyrė dėl to, kad įmonė pavėlavo pateikti teismui pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo. Dėl žalos atlyginimo kreditoriams į teismą su ieškiniu turi teisę kreiptis įmonės bankroto administratorius, o jei jis šios teisės neįgyvendina, kreditorius, pareiškdamas netiesioginį ieškinį“.
3. Neracionaliai ar piktybiškai naudojantis teise skųsti kreditorių nutarimus užsitęsia pats bankroto procesas, padidėja bankroto sąnaudos, to pasekoje pažeidžiami bankroto proceso principai, įmonės ir kitų kreditorių interesai. Siekiant išvengti šios situacijos, autorės nuomone, galimas sprendimo būdas yra tiesioginio draudimo piktnaudžiauti teise įvedimas ir baudos numatymas Įmonių bankroto įstatyme. Toks draudimas atliktų ir prevencinę funkciją. Šią normą galima būtų taikyti netik minėtai teisei, bet ir kitoms kreditorių teisėms.
4. Kreditoriui įgyvendinant *actio Pauliana* teisę, siūloma įvertinti visas aplinkybes, susijusias su neteisėto sandorio šalimis, įvertinti, kokias pasekmes sukels ieškinio patenkinimas, kad išvengti bereikalingo bankroto proceso vilkinimo. Praktikoje dažnai pasitaikanti situacija, kai įmonė nevykdo veiklos, o jos valdymo organai yra nepasiekiami. Tokios įmonės neturi jokio

turto, todėl restitucijos taikymas yra neveiksmingas, o ieškinio pateikimas tik uždelsia bankroto procesą.

5. Siūloma panaikinti neseniai įsigaliojusią normą dėl mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo teisės ir įforminti 21 straipsnio pakeitimą taip: „pripažinti netekusia galios 21 straipsnio 5 dalį“. Nors vienaarūšių reikalavimų įskaitymas yra logiškas ir teisingas veiksmas, o valstybės interesai yra išskirtiniai, dėl bankroto proceso specifikos, toks įskaitymas neturėtų būti įgyvendinamas. Autorės nuomone, įskaitymų draudimas turėtų galioti visiems kreditoriams. Tik tuomet būtų užtikrintas kreditorių lygiateisiškumas ir tinkamai įgyvendinami bankroto proceso tikslai.
6. Teismų praktikoje yra apibrėžiamas momentas, nuo kurio kreditorius gali skųsti nutartį dėl kitų kreditorių reikalavimų patvirtinimo. Autorės nuomone, siekiant įvesti aiškumo, dėl ko sumažėtų ginčų teismuose, būtų tikslinga papildyti Įmonių bankroto įstatymo 26 straipsnio 6 dalį, pakeičiant ją taip: „Nutartį dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti atskiruojų skundu gali skųsti tik administratorius ir kreditoriai, kuriems jos priimtos. Kiti kreditoriai šias nutartis gali skųsti tik jeigu jomis patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų ir skundą paduodančio kreditoriaus patvirtintų finansinių reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų. Atskiras skundas gali būti paduodamas per 7 dienas nuo nutarties priėmimo arba per 7 dienas nuo kreditoriaus, turinčio teisę skųsti nutartį, tapimo byloje dalyvaujančiu asmeniu momento. Atskirasis skundas turi būti išnagrinėtas teisme per 30 dienų nuo jo priėmimo apeliacinės instancijos teisme dienos.“
7. Apsaugant smulkiųjų kreditorių interesus nuo stambiųjų kreditorių dominavimo, siūloma įvesti privalomą kreditorių komiteto instituciją, sprendžiant tam tikrus klausimus, pvz. turto pardavimo, administravimo išlaidų ir pan. Į komiteto sudėtį privalomai turėtų įeiti vienas iš smulkiųjų kreditorių atstovų ir darbuotojų atstovas. Tokiu būdu būtų užtikrintas visų kreditorių lygiateisiškumo principas ir sumažėtų stambiųjų kreditorių piktnaudžiavimas teisėmis.
8. Siūloma įtvirtinti kreditorių pareigas įstatyme šalia išvardintų teisių. Tokiu būdu būtų skatinamas atsakingesnis kreditorių požiūris įgyvendinant teises, be to tai būtų palengvinimas kreditoriams, kurie gina savo interesus nuo kitų kreditorių piktnaudžiavimo teisėmis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr.33-1014;
2. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas// Valstybės žinios. 2004. Nr. 54-1832
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262;
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340;
5. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas// Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010;
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimas Nr. 831 „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios 2001, Nr. [58-2090](#);
7. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. 2012-10-01, Nr. 11-3637-04//
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=157399 ;

Kita literatūra:

1. Januševičiūtė A. Jurevičienė D. Bankroto esmė: teorija ir praktika // Verslas XXI amžiuje. 2009. T. 1. Nr. 3;
2. Joskaudienė R. Kreditorių teisių užtikrinimo ir gynimo būdai. Vilnius: Eugrimas, 2012;
3. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. Vilnius, Justitia, 2009;
4. Mikuckienė V. Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese // Jurisprudencija, 2005, t. 77(69); 33–40;
5. Mikuckienė V. Bankroto proceso samprata // Jurisprudencija 2008 7(109); 30–38;
6. Vaišvila A. Teisės teorija// Justitia. 2000;
7. Телюкина М. В. Основы конкурсного права. Москва: Волтерс Клувер, 2004;

Teismų praktika:

8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Vaiba“ v AB „DNB NORD bankas. Civilinės bylos Nr. 3K-3-369/2009;
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 21 d. apžvalga // Teismų praktika 2002, Nr. 16;

10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Autokausta“ skundą UAB „Norekso nekilnojamasis turtas“ bankroto byloje, Nr. 3K-3-188/2011;
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis pagal pareiškėjo UAB „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012;
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo bankrutuojančios L. Karpalavičiaus individualios įmonės „Talka“ kreditorių susirinkimo pirmininko UAB „Skirnuva“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-477/2011;
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis 2011 m. gruodžio 9 d. civilinėje byloje pagal kreditoriaus UAB „Domus centras“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-490/2011;
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 25 d. nutartis pagal atsakovo N. G. kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Limantra“ ieškinį atsakovui N. G. dėl turtinės žalos atlyginimo ir administravimo išlaidų priteisimo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-130/2011;
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis pagal atsakovo K. A. kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo UAB „Alaja“ ir ko“ ieškinį atsakovams K. A. ir V. A. dėl žalos atlyginimo. Civilinė byla Nr. 3K-3-509/2008;
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis pagal pareiškėjo UAB „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012;
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis pagal atsakovo UAB „Marijampolės gelžbetonis“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ieškinį atsakovams BAB „Alytaus tekstilė“, UAB „Marijampolės gelžbetonis“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-15/2010;
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis pagal atsakovo bankrutuojančios UAB „Natūralios sultys“ kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Varta“ ieškinį atsakovui BUAB „Natūralios sultys“ dėl reikalavimo perleidimo sutarties pripažinimo negaliojančia, restitucijos taikymo ir palūkanų priteisimo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-94/2010;

19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal BUAB „Belmedas“ administratoriaus prašymą dėl kreditoriaus išbraukimo iš kreditorių sąrašo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-476/2011;
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 22 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens UAB „Autokausta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-188/2011;
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 31 d. nutartis priimta civilinėje byloje pagal trečiojo asmens akcinės bendrovės „SEB lizingas“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-7-328/2012;
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis priimta civilinėje byloje pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Talesta“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-514/2012;
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios UAB „Saulėtekis“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-604/2006;
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 12 d. nutartis pagal atsakovo V. C. kasacinį skundą dėl nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo AB Turto banko ieškinį atsakovams T. A. , Ovidijui Mickevičiui ir V. C. dėl žalos atlyginimo. Civilinės bylos Nr. 3K-3-298/2006;
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje bankrutuojančios L. K. individualios įmonės „Talka“ administratorius v. bankrutuojančios L. K. individualios įmonės „Talka“ kreditorių susirinkimo pirmininkas UAB „Skirnuva“. Civilinės bylos Nr. 3K-3-477/2011;
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje pagal AB SEB banko reikalavimus panaikinti bankrutuojančios UAB „LRG farmacija“ kreditorių susirinkimo, kreditorių komiteto nutarimus, bei buvusio bankrutuojančios UAB „LRG farmacija“ administratoriaus UAB „Admivita“ reikalavimą patvirtinti administratoriaus veiklos ataskaitą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-112/2012;
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo kreditoriaus AB DnB NORD banko ir suinteresuoto asmens BUAB „Gertauta“ kasacinius skundus. Civilinės bylos Nr. 3K-3-230/2011;
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje pagal BAB „Trys mergelės“ administratoriaus UAB „Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras“ skundą dėl kreditorių susirinkimo pripažinimo negaliojančiu. Civilinės bylos Nr. 3K-3-141/2012
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo K. J. J. kasacinį skundą civilinėje byloje pagal ieškovo K. J. J. ieškinį atsakovams J. B. ir V. K. dėl žalos atlyginimo. Civilinės bylos Nr. 3K-7-266/2006;

30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal A. B. kasacinį skundą UAB „Čiaupas“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 3K-3-452/2007;
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo uždarnosios akcinės bendrovės konsultacinės įmonės „Sėnoja“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-101/2008;
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo bankrutuojančios akcinės bendrovės „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonės“ kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-234/2011;
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo UAB „Oruva“ ir Ko” kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-224/2005;
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovės J. G. kasacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 3K-3-230/2008
35. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus „Swedbank“, akcinės bendrovės atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1031/2011;
36. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje pagal trečiojo asmens K. M. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-189/2012;
37. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo L. G. atskirąjį skundą UAB „Prof-T“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-1087/2012;
38. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje pagal suinteresuoto asmens R. P. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1554/2012;
39. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartis LAB „Daisotra“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-825/2010;
40. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje pagal kreditoriaus K. Z. atskirąjį skundą UAB Art Galerija „Džuldana“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-1145/2012;
41. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovo AB „Swedbank“ apeliacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 2A-723/2010;
42. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 31 d. nutartis UAB „Bukra“ bankroto byloje. Civilinės bylos Nr. 2-682/2011;
43. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Aitra“ atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-153/2013;
44. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio 19 d. nutartis pagal suinteresuoto asmens I. R. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-196/2012;
45. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje pagal ieškovą S. Č. ir V. S. apeliacinį skundą. Civilinės bylos Nr. Nr. 2A-733/2010;
46. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje pagal pareiškėjo UAB „Property entrust“ atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1211/2010;
47. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje pagal L. B. atskirąjį skundą. Civilinės bylos Nr. 2-1696/2010;

48. Kauno apygardos teismo 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje pagal atsakovo R. A. P. apeliacinį skundą. Civilinės bylos Nr. 2A-1993-343/2012;
49. Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje pagal Nordea Bank Finland Plc skundą dėl BUAB „Kauno projektas“ kreditorių susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais. Civilinės bylos Nr. B2-2175-343/2011;

Kiti šaltiniai:

50. Drazdauskas S. Sąžiningumo principas Lietuvos sutarčių teisėje // http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2167795. Prisijungimo laikas 2013-04-22;
51. Elektroninis tarptautinių žodžių žodynas// <http://www.tzz.lt/search?searchword=kreditorius>. Prisijungimo laikas: 2013-02-06;
52. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų duomenys ir analizė 2013-01-01// <http://www.bankrotodep.lt/Apzvalgos.php>, prisijungimo laikas: 2013-02-13;
53. Įmonių bankroto departamentas prie ūkio ministerijos. Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga (1993-2011 metų)// <http://www.bankrotodep.lt/Tyciniai.php>. P. 2. Prisijungimo laikas: 2013-02-18;
54. Įmonių bankroto departamentas prie ūkio ministerijos. Tyčinių bankrotų Lietuvoje apžvalga (1993-2010// <http://www.bankrotodep.lt/Tyciniai.php> P. 18. Prisijungimo laikas: 2013-02-19;
55. Teisingumo ministerijos išvados dėl įstatymo projekto//http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.dok_priedas?p_id=185784. Prisijungimo laikas: 2013-02-18;
56. Seimo narių grupės prašymas iširti teisės aktų atitikimą Lietuvos Respublikos konstitucijai. 2012-01-23 Nr. S-2012-479, Vilnius// http://www.lrkt.lt/Prasymai/1_2012.htm. Prisijungimo laikas: 2013-04-24
57. Latvijas Republika maksātnešpējas likums 26.07.2010. likums "Grozījumi Maksātnešpējas likumā" ("[LV](http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590)", [33](http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590) (4636), [28.02.2012.](http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590)) [stājas spēkā 01.03.2012.]// <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590>. Prisijungimo laikas: 2013-02-14;
58. Российской Федерации Федеральний закон от 26 октября 2002 г. № 127-ФЗ// <http://www.legis.ru/misc/doc/2629/>. Prisijungimo laikas: 2013-02-14;

SANTRAUKA

„Kreditorių teisių ir pareigų ypatumai įmonių bankroto procese“

Kreditorius bankroto procese užima ypatingą vietą, todėl labai svarbu išnagrinėti jam suteiktas teises ir pareigas, jų įgyvendinimą. Iki šiol kreditorių teisės ir pareigos nebuvo detalios analizuojamos. Šiame darbe atskleidžiama kreditoriaus samprata, nurodoma klasifikacija, analizuojamos teisės ir pareigos, jų reglamentavimas ir įgyvendinimas praktikoje.

Pasiekus šio darbo tikslą, kuris buvo atskleisti, apibūdinti ir išanalizuoti kreditorių teisių ir pareigų ypatumus įmonių bankroto procese, darytina išvada, kad esamas kreditorių teisių ir pareigų reglamentavimas tik iš dalies apsaugo jų interesus. Darbe pateikti pasiūlymai ir rekomendacijos kaip galima pagerinti tam tikrų teisių reglamentavimą, kuris turėtų palengvinti jų įgyvendinimą praktikoje ir sumažinti teisminių ginčų skaičių.

Nagrinėjant kolektyvinių teisių įgyvendinimą, atskleidžiama stambiųjų ir smulkiųjų kreditorių teisių balanso problema, siūlomas sprendimo būdas.

Taip pat darbe remiantis atlikta kreditorių teisių analize, nustatomos ir apibūdinamos kreditorių pareigos, bei siūloma jas reglamentuoti.

SUMMARY

"Creditors' rights and obligations in the process of company bankrupt"

Creditor takes special position in the bankrupt process, therefore it is very important to his look into his own rights and obligation as well as realization of these. Creditor's rights and obligations were not analyzed in detail before. In paper creditor's concept is disclosed, classification is defined, creditor's rights and obligations are analyzed, legislation and realization of these in practice are described.

After reaching the main objective, which is to identify, describe and analyze the specifics of creditor's rights and obligations in the company bankruptcy process, the paper concludes that present legislation of rights and obligation defends their interest only to some extent. Paper provides suggestions and recommendations to improve legislation of certain rights so that it eases the realization in practice and decreases number of judicial disputes.

Analyzing the realization of collective rights, the balance of majority and minority of creditors is disclosed, possible solution is suggested.

In this paper creditor's rights and obligations are defined and described based on performed creditor's rights analysis, also suggestions for legislation are provided.